

AREMARK
KOMMUNE

Møteinnkalling

Utvalg: Levekårsutvalget

Møtested: Aremark skole

Dato: 11.10.2018

Tidspunkt: 19:00

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 69199600.
Utvalgssekretær innkaller vararepresentanter.
Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Jørgen Henrik Hovde Grønlund
leder

Mary Anne Gløboden
utvalgssekretær

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Unntatt offentlighet
PS 48/18	Godkjenning av innkalling	
PS 49/18	Godkjenning av saksliste	
PS 50/18	Godkjenning av protokoll fra forrige møte	
PS 51/18	Utredning - ungdomstilbud Aremark kommune	
PS 52/18	Revidering av vedtekter for Frivilligsentralen 2018	
PS 53/18	Fossbykollen sykehjem - status	
PS 54/18	Overføring av Nav Aremarks kommunale tjenester til Halden	
PS 55/18	Orienteringer	
PS 56/18	Referatsaker	
PS 57/18	Forespørsler	

PS 48/18 Godkjenning av innkalling

PS 49/18 Godkjenning av saksliste

PS 50/18 Godkjenning av protokoll fra forrige møte

AREMARK
KOMMUNE

Arkiv: C10
Arkivsaksnr: 2018/101-9
Saksbehandler: Alice Reigstad

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Levekårsutvalget	51/18	11.10.2018

Utredning - ungdomstilbud Aremark kommune

Saksopplysninger

Følgende vedtak ble fattet i Kommunestyret i Aremark kommune 15. februar 2018:

Administrasjonen skal sammen med LKU vurdere hvilke alternative muligheter for å etablere tilbud for ungdom som foreligger i Aremark. Det skal utarbeides et beslutningsgrunnlag som skal inneholde hvilket tilbud alternativene gir ungdommen, budsjett for investeringen og driftsutgifter fremover. Barn og unge skal involveres i prosessen. Arbeidet i LKU ønskes slutført innen 12 april 2018 slik at valg kan foretas i april 2018.

Vedtaket danner grunnlaget for videre arbeid som er gjort vedrørende etablering av et fritidstilbud til barn og unge i Aremark. Det ble 15. mars vedtatt i Levekårsutvalget en utredning av ulike alternativer. For å sikre nødvendig fremdrift i arbeidet ble det utarbeidet en prosjektplan med angitte mål for arbeidet som skulle gjennomføres samt et oppsett over tidspunkt hovedtiltakene skulle gjennomføres. Utredningen skulle, i henhold til prosjektplanen, være ferdigstilt i oktober 2018.

Vurdering

Det vises til vedlagte utredningsrapport.

Rådmannens innstilling

1. Administrasjonen bes etablere et idé-verksted i tråd med utredningsrapportens anbefalinger.
2. Administrasjonen bes komme tilbake til Levekårsutvalget med resultatet fra idé-verkstedet, herunder en konkret anbefaling om hvilke lokaler som permanent skal benyttes til drift av ungdomsklubb i Aremark, innen mars 2019.
3. Administrasjonen bes, som en midlertidig løsning, benytte tilgjengelige og egnede lokaler slik at barn og unge i Aremark har et fritidstilbud å benytte i påvente av en endelig løsning.

UNGDOMSTILBUD AREMARK KOMMUNE

Utredning

Alice Reigstad

Rådmann

Høsten 2018

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Behov.....	5
2.1. Barn og unges egne innspill.....	5
2.2. Erfaring fra andre kommuner.....	7
2.2.1. Marker.....	7
2.2.2. Fitjar.....	7
2.2.3. Nesset.....	8
2.2.4. Etne.....	8
2.2.5. Halden.....	8
2.2.6. Hvor søke om midler til ulike tiltak?.....	8
2.3. Hvor stort areal og hvilket fysisk innhold vil dette kreve?.....	9
2.4. Tidligere erfaringer med drift av ungdomsklubb i Aremark.....	9
3. Målsetting.....	12
3.1. Hva ønsker Aremark å oppnå gjennom ungdomstilbudet?.....	12
3.2. Er det mulighet for å samarbeide med lag og foreninger i etablering og drift av ungdomstilbudet?.....	12
3. Plassering.....	13
4. Innhold og organisering.....	14
5. Oppsummering.....	14
5.1. «Høringsrunde» i elevrådene og ARUNG.....	14
5.2. Anbefaling for veien videre i etablering og drift av ungdomsklubben.....	17

1. Innledning

Gjennom mange år har det vært drevet ungdomsklubb i Aremark i kommunal regi. Ungdomsklubben har hatt tilholdssted på ulike steder og tilbudets omfang har variert. Ved første gangs etablering av ungdomsklubb var klubben lokalisert i kjelleren på Furulund Allbrukshus, i det rommet som i dag benyttes som treningsrom for innbyggerne i Aremark - det såkalte "vektrommet". Etter hvert flyttet ungdomsklubben inn i et eget hus på nabotomten til Furulund - Myrland. Myrland ble våren 2017 stengt da bygget ikke tilfredsstillende dagens krav.

Som en midlertidig løsning har ungdomsklubben benyttet flere rom på Furulund på dager hvor det arrangeres ungdomsklubb. Høsten 2018 benyttes Elevtorget på Aremark skole som lokale for drift av ungdomsklubben.

Følgende vedtak ble fattet i Kommunestyret i Aremark kommune 15. februar 2018:

Administrasjonen skal sammen med LKU vurdere hvilke alternative muligheter for å etablere tilbud for ungdom som foreligger i Aremark. Det skal utarbeides et beslutningsgrunnlag som skal inneholde hvilket tilbud alternativene gir ungdommen, budsjett for investeringen og driftsutgifter fremover. Barn og unge skal involveres i prosessen. Arbeidet i LKU ønskes slutført innen 12 april 2018 slik at valg kan foretas i april 2018.

Vedtaket danner utgangspunktet for en utredning av alternative muligheter for etablering av tilbud til ungdom i Aremark. Det innebærer en ny satsing på ungdomstilbudet i bygda og viser en politisk vilje til å gi ungdommen deres eget tilholdssted med innhold tilpasset dem.

Rådmannen og Levekårsutvalget har fått oppdraget fra Kommunestyret. Levekårsutvalget vedtok 15. mars at administrasjonen skulle gå videre med utredning av renovering eller nybygg av Myrland og ombygging av kjelleren på Furulund. Utredningen skulle inneholde en del fastlagte punkter.

Når et viktig arbeid som etablering av et nytt ungdomstilbud skal gjennomføres er det av stor betydning at jobben som gjøres blir gjort grundig. Administrasjonen i Aremark kommune har i 2018 ingen personalressurser ansatt på kulturområdet. Det innebærer at det er rådmannen selv som må foreta den bestilte utredningen.

Rådmannen anser det mulig å benytte anslagsvis fem prosent av sin stilling til dette arbeidet. Etableringen av det nye ungdomstilbudet skal finansieres gjennom salg av kommunale eiendommer. Arbeidet med gjennomgang og vurdering av salg av de kommunale eiendommene foregår parallelt med utredning av alternative muligheter for etablering av tilbud til ungdom i Aremark. De parallelle prosessene gir kommunen tid til å gjennomføre en utredning.

For å sikre nødvendig fremdrift i arbeidet med ungdomsklubben ble det utarbeidet en prosjektplan med angitte mål for arbeidet som skulle gjennomføres samt et oppsett over tidspunkt hovedtiltakene skulle gjennomføres.

I perioden fra prosjektplanen ble vedtatt, 12. april 2018, til utredningen er planlagt ferdigstilt i oktober 2018 ble det tydelig for både politisk og administrativt nivå at Aremark kommune er i en svært presset økonomisk situasjon. Det har medført at arbeidet med denne utredningen har vært gjort med kommunens egne ressurser – kjøp av konsulentbistand for å beregne kostnader knyttet til ulike alternative løsninger er ikke gjennomført.

Denne utredningen gir anbefalinger om:

1. Hvilke behov ungdomstilbudet bør ta sikte på å fylle.
2. Hvilke ambisjoner som bør ligge til grunn for etablering av et ungdomstilbud.
3. Hvor tilbudet bør plasseres.
4. Hvordan tilbudet kan organiseres, driftes og bemannes.

2. Behov

Denne utredningen skal si noe om hvilke behov ungdomstilbudet bør ta sikte på å fylle. Det er vesentlig at behovet tar utgangspunkt i ungdommenes egne innspill.

2.1. Barn og unges egne innspill

For å sikre medvirkning fra ungdommene ble elevrådene ved Aremark skole og Aremark ungdomsråd (ARUNG) i mars 2018 utfordret på å besvare følgende spørsmål:

Hva er det viktig for dere som barn og unge i Aremark kommune at ungdomstilbudet inneholder?

Dette er hva barn og unge i elevrådene svarte:

- Ha ett sted som er som et hjem der alle er velkommen og kan leke og gjøre alt man vil.
- Myrland med tilgang for flere aldre, flere klubber og organisasjoner.
- Kino flytta til scena på skolen på grunn av at det hadde vært et bedre sted for en kino.
- Klubb for 5-7 på onsdager. Ungdommer kan være der på tirsdager og fredager.
- Mer aktivitet for små.
- Alle kan sitte på elevtorget om morgenen og hvis det er under fem minus.
- Det burde bli muligheter til å ha «typ» hyggekveld, filmkveld eller ungdomstreff i kantinebygget etter skoletid noen ganger i uka.
- Leksehjelp etter skolen for folk som ikke har foreldre hjemme om dagen.
- Jeg synes det er viktig at ungdommen i Aremark skal få flere tilbud om fritidsaktiviteter. Viktig at fritidsklubben fortsetter, flere sosiale sammenkomster for ungdom i Aremark.
- Ungdomsklubben kan inneholde:
 - o Kino/spillekvelder
 - o Flere tilbud til kiosk
 - o Matlaging
- Idrett og fritidsklubb og spillehall.
- Jeg mener at det er viktig at vi har tilbud om idrett (f eks håndball, fotball, friidrett, BMX), fritidsklubb, mulighet til å lære seg å spille instrumenter.
- Fritidsklubb, mere aktiviteter, stupebrett på Furulund, klatrepark, husker.
- Idrett, spillehall.
- Fritidsklubb, aktiviteter, kiosk, amerikansk fotball, fotball, håndball, klubben, stupebrett på Furulund og klatrepark.
- Fritidsklubb, en kiosk, innebandyklubb, finere ballbinge, sykehus, håndballag, stupebrett i svømmehallen, spillehall, klatrepark.
- Fritidsklubb, en anledning til å møte andre barn utenfor skole, idrettsklubb, klatrepark.
- Møtested/ungdomsklubb: Et gratis tilbud hvor barn og unge kan møtes og danne relasjoner. Det er ikke så viktig med mat-tilbud eller faste aktiviteter, så lenge det er et

trygt og godt sted/samling hvor alle kan komme og ha det gøy og føle seg inkludert uavhengig av relasjoner og bekjentskap på skolen. Jeg tror det er viktig å ha ansvarlige voksne til stede som barna føler seg trygge på selv om de ikke er en del av hverdagen/skolen. Jeg kunne også tenke meg å få en eller flere fritids hobby-organisasjoner: teater, dans, sport. Jeg husker da jeg var yngre, at SFO betød svært mye for meg og gjorde hverdagen lettere. Jeg anbefaler å fortsette med SFO på onsdager og muligens utvide det slik at barna kan være der mer. Jeg mener vi bør satse større på leksehjelp på fritiden med kvalifiserte lærere og avsatt tid. Jeg her flere venner hvor et slikt tilbud virkelig ville gjort en stor forskjell i hverdagen og på selvfølelsen.

Dette er hva ungdommene i ARUNG svarte:

- Oppgradere det tekniske:
 - o stor TV /lerret, playstation/x box, spill og annet tilbehør.
 - o Musikkanlegg
 - o IT- rom, greenscreen, pcer.
- Forskjellige typer rom:
 - o Koserom
 - o Ballrom
 - o Lekserom
 - o Møterom/ plasser
 - o Klatrevegg.
- Turer
 - o Badeland
 - o Klatrepark
 - o Slalom
 - o Gokart
- Ønske om å få bruke instrumentene, mer matlaging, automat med forskjellige varer, kaffe/te automat.
- Elevtorget på skolen mere åpent
- Det er også et ønske om at de yngre skal få et bedre tilbud.
- Større muligheter for fysisk aktivitet.
- Innad i klubben er det et ønske om temakvelder og quizkvelder. Ball og LAN er også et ønske.

Gjennomgående i de tilbakemeldingene barn og unge i elevrådene og ungdomsrådet kom med i mars var at man ønsker mulighet for ulike typer aktiviteter i forbindelse med ungdomsklubben og at klubben skulle være et trygt sted å være for alle.

2.2. Erfaring fra andre kommuner

I tillegg til å ta utgangspunkt i hva barn og unge i Aremark selv gir uttrykk for, skal erfaringer fra drift av ungdomsklubber i andre kommuner legges til grunn. Administrasjonen i Aremark har henvendt seg til åtte kommuner i Østfold: Trøgstad, Rømskog, Spydeberg, Askim, Marker, Halden, Hobøl og Skiptvet. I tillegg har administrasjonen vært i kontakt med tre kommuner på Vestlandet: Fitjar, Nesset og Etne, hvor ungdomstilbudet drives av Frivilligsentralen.

En klar tilbakemelding fra samtlige kommuner som har gitt en tilbakemelding er at det å bygge et velfungerende ungdomstilbud tar tid.

2.2.1. Marker

Noen kommuner har satset mye på ungdomstilbudet, Marker er et godt eksempel på en slik kommune. De har etablert et eget Ungdommenes Kulturhus som holder til i et gammelt snekkerverksted. Huset benyttes hele uken. Marker har ansatt en daglig leder i 100 % stilling samt to andre ansatte. Til sammen utgjør det 200 % stilling. De faste ansatte utgjør et profesjonelt team som er nøytrale, trygge og stabile voksenpersoner for ungdommen. De beveger seg rundt i ungdomsmiljøet også på dagtid. Blant annet går de ut i skolegården og snakker med ungdom. Marker gir tilbakemelding om at det å ha et nært samarbeid med skole, kulturskole, familie og helsestasjon er viktig.

Ungdomsklubben i Marker er finansiert av en kombinasjon av medlemsavgifter, inntekter fra arrangementer og Marker kommune. Marker kommune rapporterer å ha netto driftsutgifter på cirka 900 000 kroner på drift av ungdomstilbudet. Det koster 550 kroner per år å være medlem i ungdomsklubben og turer/opplevelser finansieres av ungdommen selv. De ungdommene som ikke har penger får sponsede midler.

Av aktiviteter i Ungdommens kulturhus kan følgende nevnes: musikkrom, studio, kino, ballrom, teater, musikk, dans, mat, turer/opplevelse, LAN, kjøkken/mat, fritidsklubb. Ansatte ved ungdomsklubben har ansvaret for bygdekino. Det er ungdommene selv, sammen med ansatte, som har ansvar for rydding og vask av huset.

2.2.2. Fitjar

I Fitjar kommune er det Frivilligsentralen som driver ungdomsklubb. Det har de gjort siden 2005. Der er det kun én person fast ansatt i 25 % stilling. I tillegg er det en barne- og ungdomsarbeider som jobber timebasert i inntil 20 % stilling. Ungdomsklubbens åpningstid følger skoleruten gjennom året og er åpen på onsdager fra 18.00-21.30. I tillegg til de to medarbeiderne i ungdomsklubben har Fitjar organisert seg med foreldrevakter og det er to foreldrevakter på plass hver gang ungdomsklubben er åpen. Hvem som har foreldrevaktene rullerer gjennom året.

Aktiviteter som tilbys i Fitjar er: åpen idrettshall, kultursalen leies, matlaging, filmkvelder, quiz, sunn-mat-kvelder og buldrekvelder med innleide instruktører.

Fitjar uttrykker at deres største utfordring er den økonomiske situasjonen.

2.2.3. Nesset

I Nesset kommune er det også Frivilligsentralen som driver ungdomsklubben. Der er 20 % av stillingen til daglig leder i Frivilligsentralen øremerket drift av ungdomsklubb. Tanken i Nesset var i utgangspunktet at ungdomsklubben skulle driftes med frivillighet, men man så raskt at det var en fordel om det var de samme voksne som var tilstede hver gang klubben hadde åpent.

2.2.4. Etne

I Etne kommune kom ungdomsklubben i stand ved at Frivilligsentralen engasjerte seg og søkte Gjensidigestiftelsen om midler til bygging – det innebar i praksis innredning av tomme lokaler. Ungdommen og foreldrene ble med på dugnad. For å få frivillige til å holde dette åpent deltok Frivilligsentralen på foreldremøter på skolen og fikk foreldre til å skrive seg opp som vakt. Ettersom det er mange foreldre på listen er det sjeldent hver enkelt må stille. Her snakkes det om foreldre til elever i 8. 9. og 10. klasse.

Ungdomsklubben er per i dag organisert med et styre hvor både foreldre og ungdommene selv er representert. Det eneste Frivilligsentralen nå hjelper til med er å holde orden på lister over frivillige og sende ut disse. I tillegg deltar de på styremøtene av og til.

2.2.5. Halden

I Halden kommune er det ikke kommunen selv som drifter ungdomsklubber. I stedet er det andre organisasjoner som drifter aktiviteter for ungdom.

Flere av kommunene Aremark har vært i kontakt med gir tilbakemelding om at det å ha dedikerte ansatte som «brenner for», og har fokus på, den jobben de faktisk skal gjøre er viktig. I tillegg må man ikke glemme at ungdom må involveres og at det må gjøres årlige justeringer i tilbudet som gis i klubben da ingen ungdomskull er like. Det må også være rom for justeringer underveis i et driftsår.

2.2.6. Hvor søke om midler til ulike tiltak?

Administrasjonen i Aremark har også stilt spørsmål til de kommunene vi har vært i kontakt med om det er mulig å søke midler til aktiviteter i regi av ungdomsklubben.

Her er de tilbakemeldingene vi har fått:

1. Rømskog: Søker penger fra Frifond
2. Spydeberg: Søker midler til nesten alle sine prosjekter og har et raust lokalsamfunn.
- Marker: Kommer an på hvilke tiltak som skal gjennomføres; musikk, klatring, villmark, diverse utstyr; Frifond, Musikkutstyrsordningen, Sparebankstiftelsen etc

- Fitjar: Kraftlag, banker, større private bedrifter og stiftelser har gitt støtte til konkrete aktiviteter. De har også driftet gjennom prosjektmidler fra fylket relatert til fysisk aktivitet for barn og unge. I år, skriver de, fikk de penger fra BUFETAT som gjør at de berger tilbudet en stund til. Kommunen støtter ved å tilby gratis leie av idrettshall og kulturscene i tillegg til at de får noen kroner i kulturmidler.

2.3. Hvor stort areal og hvilket fysisk innhold vil dette kreve?

Den unisone tilbakemeldingen fra de kommuner Aremark har vært i kontakt med er at det viktigste av alt er de menneskene som jobber med ungdommen, ikke lokalitetene.

Aremark kommune har et sentrumsområde i Fosby hvor mange kommunale bygg er lokalisert. Vi har et allbrukshus på Furulund, en idrettshall med svømmehall, en skole med et elevtorg og mulighet for å lage mat, og en kulturscene hvor det kan spilles teater eller musikk. Disse byggene vil til sammen kunne romme alle de aktivitetene barn og unge selv har ønske om å bedrive når de deltar på ungdomsklubb.

Aremark kommune er i en presset økonomisk situasjon som gjør det vanskelig å tenke at det skal bygges et eget hus som er dedikert kun til ungdomsklubb. En mulig vei videre i arbeidet med etablering av et permanent ungdomstilbud i Aremark kan i stedet være at barn og unge selv utfordres til å tenke kreativt og komme med forslag til hvordan den eksisterende bygningsmassen kan benyttes. Alle de lokalene som er nevnt over kan benyttes av ungdomsklubben, spørsmålet blir hvordan det skal organiseres hensiktsmessig slik at ungdom kan bedrive ulike aktiviteter slik de ønsker.

Andre kommuner Aremark har fått tilbakemelding fra har søkt midler til spesifikke tiltak fra diverse fond, stiftelser og annet. Aremark kan også søke midler til de tiltak barn og unge selv mener det er viktig å prioritere. Søknader om midler som skrives av barn og unge selv kan også tenkes å ha større gjennomslagskraft i enkelte stiftelser. Kanskje er det mulig å søke og få støtte til å bygge en egen klatrevegg eller et ballrom i et av kommunens eksisterende bygg? Her er det kun fantasien som setter begrensningene. Det er imidlertid viktig å tenke på vedlikeholdsansvaret som følger.

2.4. Tidligere erfaringer med drift av ungdomsklubb i Aremark

Klubben i «vektrommet»

Da ungdomsklubben først ble startet opp i Aremark holdt den til i det såkalte «vektrommet» i kjelleren på allbrukshuset Furulund.

Det var ansatt en leder og en klubbmedarbeider. Begge jobbet tirsdager, onsdager og annenhver fredag.

Klubbens åpningstid var den gang organisert slik:

Tirsdager: Junior klubb med besøkende fra 5-7 klasse. Åpningstid: 16.30-20.00.

Onsdager og fredager: Ungdomsklubb med besøkende fra 8.klasse og oppover. Åpningstid: 17.00-22.00. Som regel forsvant ungdommene ut av klubben litt etter litt når de begynte på videregående.

Antall besøkende på klubbkveldene var mellom 35-40.

Det var salg av brus, toast, hamburgere og godteri.

Innholdet i juniortilbudet var:

Diskotek, besøk på badeland, BMX-banen, Tusenfryd, Liseberg. Det var begrenset hva som kunne gjøres i klubbens egne lokaler da lokalene var små og det var mange som benyttet seg av tilbudet.

Innholdet i ungdomstilbudet var:

Det samme som på juniorklubben. I tillegg hadde ungdomsklubben besøk av politi, helsesøster, tidligere rusmisbrukere, trafikkskadde og grafittikunstner. Ungdomsklubben foretok selv oppussing (maling) av lokalet, de arrangerte juleball, LAN, filmkvelder, spillekvelder, grillkvelder og fisketurer. De besøkte andre fritidsklubber (Ørje, Spydeberg, Rakkestad, Sarpsborg), hadde andre ungdomsklubber på besøk og kjørte gokart. De var også på tur til Oslo der man så på trail og annen motorsport.

Lokalene var som tidligere nevnt små, så mulighetene var begrenset, men i lokalet var et biljardbord, fotball/ishockey spill, brettspill, håndbak bord, tv, video, et musikkanlegg (eget musikkrom) og et lite dansegulv.

Det var stort sett ungdommen selv som stod i kiosken og de laget maten som ble solgt.

Da det ble aktuelt med flytting fra Furulund til Myrland, var det brukerne av klubben som planla innredning og farger. De pusset opp rommene og var med å kjøpe det som skulle handles inn av gardiner, møbler og så videre.

Ungdomsklubben ble på denne tiden drevet uten et styre. Det ble arrangert «Foreldre og barn møter», men det var lite oppslutning blant foreldrene.

Dersom det kom noen til klubben som var påvirket av alkohol, ble det ringt hjem til foreldre/foresatte og de måtte komme å hente barna sine.

Klubben på Myrland

I den perioden klubben ble drevet på Myrland var det en klubbleder og en klubbmedarbeider ansatt:

Klubblederen lagde selv middagene til ungdommene på klubben på tirsdager. Skolens leksehjelpstilbud for ungdomstrinnet ble gitt i klubbtiden tirsdager etter et avtalt samarbeid mellom skole og kultur. Musikk, spill og en god prat var det også rom for. Åpningstid på tirsdagene var fra etter skoletid og fram til klokken 20.00.

Klubben hadde også åpent på fredager, da i tidsrommet 18.00-23.00

Innhold i klubbtilbudet:

Det var salg av brus, toast, hamburgere og godteri.

De spilte brettspill, kort, biljard og air-hockey. De så film på TV eller på filmrommet, PlayStation ble også brukt. Eget musikkanlegg, god prat og sosialt samvær. Badetur, slalåmturer var det også.

Klubben på Furulund

Våren 2017 ble klubben flyttet til Furulund allbrukshus. Man benyttet peisestuen, AIF-rommet og BU sitt rom i kjelleren.

Klubben hadde fremdeles åpent på tirsdager og fredager.

Tirsdag var åpningstiden fra rett etter skoletid og fram til klokken 20.00. Middag ble, etter avtale med driverne av caféen, servert fra Furulunds kjøkken og etter maten ble det tilbudt leksehjelp. Klubben på tirsdager ble ansett å være et fristed for ungdommen hvor det var mulighet til å bli bedre kjent med hverandre, rom for hyggelig samvær og samtaler.

Fredager hadde klubben åpent fra 18.00-23.00. På fredagene ville gjerne ungdommene selv disponere sin fritid og kun være sammen. Idrettshallen ville de gjerne i utover kvelden, de spilte musikk og så på filmer. På Halloween fortalte de spøkeshistorier og de arrangerte bakedag på skolekjøkkenet før jul. Siste klubbkveld i desember ble det arrangert juleball.

Klubben på Elevtorget

Høsten 2018 har Aremark kommune redusert klubbtilbudet og det er klubbkvelder kun fredager. Klubben har tilholdssted på skolens elevtorget.

Klubben drives nå med et «hus-styre» som har møter 1.gang per måned. En driftsmodell med «hus-styre» er valgt for at ungdommene selv skal sikres medbestemmelse. De er med på å ta avgjørelser på hvordan de vil at klubbkveldene skal være og det ansees viktig da klubbtiden er ungdommenes fritid.

Ungdommene er med på å sette opp et årshjul (fram til jul), årshjulet blir satt opp på ungdommens premisser med utgangspunkt i de økonomiske rammene klubben er tildelt.

Ut fra ønsker om aktiviteter høsten 2018 ser man at mange av de samme aktivitetene går igjen. Eksempler på slike aktiviteter er LAN, badetur og tid i idrettshallen, samt bare ha en rolig klubbkveld. Ungdommene selv setter ord på at de opplever tilbudet høsten 2018 som lite attraktivt. Dette har sammenheng både med at klubben drives på skolens elevtorg og at den kun er åpen på fredager.

3. Målsetting

Under denne overskriften må hvilke ambisjoner som bør ligge til grunn for etablering av et ungdomstilbud belyses.

3.1. Hva ønsker Aremark å oppnå gjennom ungdomstilbudet?

Aremark ønsker gjennom tilbudet å etablere en trygg arena hvor barn og unge kan treffes. Arenaen skal være uavhengig av religiøs overbevisning, økonomisk status og med mulighet for å være sammen med andre uten at det innebærer krav om å drive fysisk eller annen form for spesifikk organisert aktivitet. Ungdom som ikke har annen fritidsaktivitet skal oppleve en meningsfull fritid i møte med andre unge og ungdom skal oppleve læring og utvikle seg sammen.

I tillegg til det ovennevnte er det viktig å etablere et tilbud til barn og unge som er med på å styrke deres bånd til bygda. Det å bygge opp barns og unges identitet som aremarking og bidra til å skape positive opplevelser, kan medføre at de blir boende i bygda eller flytter tilbake etter endte studier. Et godt tilbud til barn og unge kan også bidra til å øke Aremarks attraktivitet som bostedskommune for personer som ikke har tilhørighet til bygda i dag.

3.2. Er det mulighet for å samarbeide med lag og foreninger i etablering og drift av ungdomstilbudet?

For å besvare dette spørsmålet har administrasjonen i første omgang forhørt seg med noen andre kommuner for å høre hvilke erfaringer de har med samarbeid med lag og foreninger i etablering og drift av ungdomstilbudet.

Fitjar svarer følgende: *Dersom lag og foreninger skal være en del av denne driften må de ønske det selv. Jeg har tro på at foreldre kan være med på eit vaktssystem, delta på ein slik arena, men eg har ikkje tru på at lag og organisasjonar som har heilt andre mål ønskjer å gjera det. (...) Eg synst at dei som skal jobba kring barn og unge i ein ungdomsklubb skal vere eigna til dette – minimum barne- og ungdomsarbeidar med forståing for unge, eventuelt ein person som trivst godt saman med ungdommane – uten nokon aldersbegrensning.*

Neset svarer at de har hatt noe samarbeid med lag og foreninger, men da først og fremst knyttet til enkeltarrangement. Det har av og til fungert bra, av og til ikke.

Marker har tidligere forsøkt å engasjere foreldre til å ta «foreldrevakter». Dette var ingen suksess og begrunnelsen er for det første at de er foreldre, ungdommen ønsker ikke at

foreldrene er på ungdomsklubben. I tillegg ble det lite stabilitet i gruppen av tilgjengelige voksenpersoner. Ungdommene trenger stabile voksne som de kan betro seg til.

Den eneste kommunen som gir tilbakemeldinger om at en ungdomsklubb kan drives på frivillig basis er Etne kommune. I Etne er det totale driftsansvaret lagt over på frivillige og det er foreldre til ungdommene som benytter ungdomsklubben som stiller opp som vakter.

3. Plassering

I prosjektplanen som gir føringer for dette utredningsarbeidet er følgende punkt satt opp som ett av de spørsmålene utredningen skal besvare:

Hvor bør tilbudet plasseres, hvilke begrensninger har de ulike alternativene, hva kan man forvente å få dekket av tilskuddsordninger og hva kan gjøres på dugnad. Hva blir kostnaden i etableringsfasen?

De tre alternativene som skulle utredes var:

- Restaurering av Myrland.
- Nybygg på Myrland-tomten.
- Ombygging av kjelleren på Furulund.

Som beskrevet i innledningskapittelet har kommunens økonomiske situasjon ført til at det ikke er kjøpt konsulenttjenester for å beregne kostnader ved etablering av de ulike alternativene.

I stedet for å begrense driften av ungdomsklubb til ett lokale anbefaler i stedet administrasjonen at det etableres et idé-verksted med ungdommen selv som den viktigste deltakeren. I idé-verkstedet utfordres ungdom og eventuelt andre til å tenke kreativt og komme med forslag til hvordan den eksisterende bygningsmassen i kommunen kan benyttes uten at dette medfører store ombyggings- og/eller tilretteleggingskostnader.

En henvendelse kan også gå ut til foreldre og foresatte samt lokale lag og foreninger hvor de utfordres til å komme med innspill til hvordan de kan bidra til drift av den nye ungdomsklubben.

Hvor mye man kan forvente å få dekket av tilskuddsordninger tror administrasjonen kommer an på antallet søknader som sendes. Her er det kun kreativitet som setter begrensninger og ungdom selv kan motiveres til å delta i arbeidet med å søke midler.

4. Innhold og organisering

Det spesifikke innholdet og aktivitetene i ungdomsklubben er det leder av ungdomsklubben sammen med ungdommene selv som definerer. Innholdet kan variere noe fra år til år i og med at det er forskjell i interesser og prioriteringer fra ett årskull til et annet.

Ungdomsklubben er per i dag driftet av Aremark kommune. Det er avsatt lønnsmidler til en 50 % stilling som klubbleder og en 26 % stilling som klubbmedarbeider. Dette er tilstrekkelig til å drifte klubben to kvelder i uken i perioden fra og med september til og med mai.

I 2018 er ungdomsklubbens budsjett 526 000 kroner.

Per i dag er det ikke økonomisk handlingsrom i Aremark kommune til å utvide dette tilbudet. Skal man vurdere utvidelse må det eventuelt være som følge av bidrag fra frivillige. Dette må i tilfelle komme som et initiativ fra foreldre, eller lokale lag og foreninger.

5. Oppsummering

5.1. «Høringsrunde» i elevrådene og ARUNG

Etter at administrasjonen i Aremark kommune hadde innhentet innspill fra barn og unge i Aremark, fått innsikt i erfaringer fra andre kommuner og gjort vurderinger på bruk av eksisterende bygg ble en foreløpig rapport sendt på «høring» til elevrådene ved Aremark skole og til ungdomsrådet ARUNG.

Følgende dokument var grunnlag for diskusjon i elevrådene ved Aremark skole 26. september 2018:

Ungdomstilbud Aremark kommune

Utkast til utredning fra rådmannen og innspill fra elevrådene ved Aremark skole til denne

Flere andre kommuner er kontaktet om ungdomstilbudet i disse kommunene, og rådmannen skriver etter å ha laget en oversikt fra disse kommunene:

« Den unisone tilbakemeldingen fra de kommuner Aremark har vært i kontakt med er at det viktigste av alt er de menneskene som jobber med ungdommen, ikke lokalitetene. Aremark kommune har et sentrumsområde i Fosby hvor mange kommunale bygg er lokalisert. Vi har allbrukshus på Furulund, en idrettshall med svømmehall, en skole med et elevtorg og mulighet for å lage mat, og en kulturscene hvor det kan spilles teater eller musikk. Disse byggene vil til sammen kunne romme de aktivitetene barn og unge selv har ønske om å bedrive når de deltar på ungdomsklubb.»

Rådmannen skriver også:

«I stedet for å begrense driften av en ungdomsklubb til ett lokale anbefaler i stedet administrasjonen at det etableres et idé-verksted med ungdommen selv som den viktigste deltakeren. I idé-verkstedet utfordres ungdom og eventuelt andre til å tenke kreativt og komme med forslag til hvordan den eksisterende bygningsmassen i kommunen kan benyttes, uten at dette medfører store ombyggings- og/eller tilretteleggingskostnader.»

Til samtaler i elevrådene:

- 1. Hva tenker elevrådene om «at det viktigste av alt er de menneskene som jobber med ungdommen, ikke lokalitetene»?*
- 2. Hva mener elevrådene om å etablere et idéverksted, med ungdommen selv som de viktigste personene, som skal påvirke og foreslå hvordan ungdomstilbudet skal være innenfor de rammene kommunen må sette?*
- 3. Hvis vi skal bruke de lokale rådmannen lister opp; bør det være en base som er «hjemmet» til klubben og som de andre aktivitetene organiseres fra?*

Følgende referat ble skrevet fra elevrådsmøte 26. september 2018:

Aremark kommune har ikke økonomi til å bygge et nytt hus som lokalitet for ungdomsklubben.

Forslag fra elevene:

- Ønsker et lokale i sentrum
- Det viktige er de som jobber der.
- Mange færre som kommer til elevtorget. Ønsker ikke å være på skolen. Vil ikke bruke fritiden sin på skolen også. Kjedelig. Ikke vårt eget. Myrland var vårt eget. Furulund litt mer eget enn elevtorget
- Hvordan det ser ut estetisk. Elevtorget ser ut som en skole. Myrland var designet av ungdommene selv. Kunne splitte seg mer. Muligheter til å oppholde seg på forskjellige rom, men fortsatt være på ett sted.
- Elevtorget er midlertidig for å ha et tilbud. Bedre enn ikke noe.
- Bedre på Furulund. Var flere som dukket opp da. Bedre i forhold til at det er flere steder å oppholde seg. 8 elever som er på ungdomsklubben. KRISE!!!!!! Mulighet til at voksne er der, men ikke i samme rom.
- Flytte hele klubben til idrettshallen. Mange muligheter der, men ikke til å lage mat. Trenger kjøleskap og toastjern. Idrettshallen som utgangspunkt?
- Aktiviteter vs. «Henging.» En god blanding. Liker idrettshallen.
- Et sted som viser at «Her er vi». Ungdommens sted
- To dager: Tirsdag og fredag kveld. Ønsker tirsdagen tilbake
- Viktig med en base. Som fungerer som «Hjem». Der de kan spise. Vil gjerne samles på ett sted. Ikke forholde seg til flere steder. Et sted som er fint å være og der det kan foregå mange forskjellige aktiviteter.
- Hvorfor er det kjøpt inn utstyr (musikk og mekk) før vi har lokaler?!?

- Ønsker at flere enn de som sitter i husstyret får være med å si sin mening. Elevrådet representerer elevene på en annen måte enn det husstyret gjør. Utvikle husstyret? Husstyret ha møte med alle som bruker klubben.
- Flott klubb i Halden. Mulighet for å dra på besøk? Bruke penger på buss? Bli kjent med andre jevnaldrende fra byen.

Medlemmene i ungdomsrådet ARUNG fikk alle lese den foreløpige rapporten før de hadde møte 25. september 2018. De kommer med følgende uttalelse:

UTTALELSE FRA MØTE ARUNG

Tirsdag 25.9.2018

A. Reaksjon på bruk av eksisterende lokaler:

Å bruke elevtorget er bedre enn ikke noe tilbud! Men ingen av Arungs medlemmer har vært på klubb i høst. Tilbudet har vært lite kjent. Men de snakker sammen og har klare meninger.

Det er veldig negativt at Ungdomsklubben nå er i skolens lokaler. Ungdommen er på skole hele dagen og ønsker sin egen nøytrale plass i fritiden lik Myrland. De ønsker et eget hus som de kan føle eierinteresse for og medbestemmelse. Et eget hus med flere små rom med ulike aktiviteter. Klubben skal være en møteplass for alle.

Elevtorget er stort og lite intimt. Kan det være mulig å dele det opp med flyttbare skillevegger?

B. Fremtidig tilbud med et nyoppusset Myrland er eneste ønske.

- C. Da ønsker de å involvere seg i dugnad sammen med foreldre. Kan kommunen be inn til spleiselag med ulike firma/håndverkere som gir sine bidrag via arbeidsinnsats? Kommunen bidrar med resten av utgiftene, foreldre og barn kan rive, male, pynte osv.

Andre kommentarer:

Det er viktig å ha en klubbleder der det er gjensidig respekt. Teamet som var på Myrland fungerte veldig godt i sin rolle. Ungdom fra videregående stakk bare innom før å møte de ansatte voksenpersonene.

Det er sagt at dagens tilbud på Elevtorget er midlertidig. Viktig å være ærlig på at dette ikke er hva som ønskes og at det jobbes med andre løsninger. Høstens tilbud må gjøres bedre kjent, også om hvem som jobber der, for å få ungdommen til å møte opp. Kanskje lage en spesiell Happening som Ungdommen selv står for.

5.2. Anbefaling for veien videre i etablering og drift av ungdomsklubben

Rådmannen i Aremark kommune er svært takknemlig for de tilbakemeldinger og innspill som har kommet i prosessen med utredning av ungdomstilbud i bygda. Særlig må det rettes en takk til barn og unge i elevrådene og i ARUNG og til de kommunene som har svart på Aremark sin henvendelse og delt sine erfaringer med oss.

Tilbakemeldingen vi har fått fra andre kommuner som drifter ungdomstilbud er at viktigere enn lokalene ungdomstilbudet drives ut fra er menneskene som arbeider med ungdommene. De fleste kommunene mener at stabile voksenpersoner som er til stede hver gang klubben er åpen er viktig. Dette mener rådmannen at vi også må vektlegge i den videre driften av ungdomsklubb i Aremark. Kommunen har avsatt midler til å drive ungdomsklubben to kvelder i uken med to faste ansatte tilstede. Det anbefales også i den videre driften.

Tilbakemeldingene elevrådene og ARUNG har kommet med i september 2018 er noe preget av at klubben denne høsten drives på Aremark skoles Elevtorg. Dette lokalet forbinder mange med skole og det gis uttrykk for at det er ønskelig å oppholde seg i andre lokaler på fritiden. Denne tilbakemeldingen opplever rådmannen det viktig å lytte til. Samtidig må det økonomiske aspektet telle med i rådmannens anbefaling til politisk nivå, og vurderer derfor sambruk med allerede eksisterende lokaler som den ansvarlige anbefalingen videre.

Basert på dette anbefaler rådmannen at det etableres et idé-verksted med ungdommen selv som den viktigste deltakeren. Til idé-verkstedet inviteres også foreldre, lokale bedrifter, lag og foreninger slik at alle kan komme med innspill til hva de kan bidra med i etableringen av et permanent fritidstilbud til barn og unge i Aremark. I idé-verkstedet utfordres deltakerne til å tenke kreativt sammen med kommunen og komme med forslag til hvordan den eksisterende bygningsmassen kan benyttes. Kommunens administrasjon tar initiativ til å invitere til idé-verksted med oppstart høsten 2018 dersom denne modellen vedtas. Levekårsutvalget orienteres om fremdriften i arbeidet og man tar sikte på å ha en anbefaling klar innen februar 2019.

I mellomtiden, frem til et endelig alternativ er på plass, anbefaler rådmannen at skolens elevtorg benyttes som tilholdssted for ungdomsklubben.

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Levekårsutvalget	52/18	11.10.2018

Revidering av vedtekter for Frivilligsentralen 2018

Vedlegg

- 1 Nye vedtekter for frivilligsentralen 2018
- 2 Vedtekter Frivilligsentralen 2015
- 3 Årshjul Frivilligsentralen 2018
- 4 Styret Frivilligsentralen 2018

Saksopplysninger

Fra 1 januar 2017 er ansvaret for tildeling av midler til Frivilligsentralen overført fra stat til kommune. Midlene er lagt inn i den enkelte kommunes særskilt tildelte rammetilskudd, tabell-C. Formålet med en frivilligsentral er fortsatt at den skal være lokalt forankret og drives ut fra lokale forutsetninger og behov, bidra til å skape sosiale møteplasser og legge til rette for lokal virksomhet.

Norges Frivilligsentraler ble etablert høsten 2016, hvor Aremark frivilligsentral er medlem. Organisasjonen har til hensikt å jobbe for gode rammevilkår for de lokale frivilligsentralene. Med bakgrunn i den nye økonomiske og organisatoriske situasjonen har Aremark Frivilligsentral revidert vedtektene, som her legges frem til behandling.

Under pkt. 2, står det at det er opp til kommunen å fastsette rapporteringskrav. Dette er viktig som grunnlag for de ressurser som blir tildelt Frivilligsentralen. Tidligere har årsrapporten vært grunnlag for Kulturdepartementets tildelinger.

Et samarbeid for å skape gode arenaer mellom offentlig og frivillig sektor har ikke vært formalisert tidligere. Frivilligsentralen kan være initiativtaker til dette hvis det er politisk vilje til det. Frivillig sektor skal supplere og ikke erstatte offentlige tjenester, det er et viktig prinsipp.

Vurdering

Styret i Aremark Frivilligsentral har godkjent de reviderte vedtektene på årsmøtet 20.juni 2018. Det er allikevel vesentlig med den nye situasjonen der kommunens politikere nå har ansvaret for tildeling av midler å holde seg orientert om Frivilligsentralens drift, også med tanke på fremtiden og den viktige lokale forankringen.

En årsmelding gir et innblikk i de aktivitetene som har blitt gjennomført. Frivilligsentralen jobber også etter et ½-årlig årshjul, som er et godt internt verktøy.

Daglig leder for Frivilligsentralen ser et behov for å kunne legge frem et strategidokument for Levekårsutvalget på høsten, i forkant av budsjettbehandlinger. For å involvere flere og nye til frivillig innsats, er det også ønske om en fast årlig møteplass for dialog mellom administrasjon, politikere og frivillig sektor.

Rådmannens innstilling

1. De reviderte vedtektene godkjennes.
2. Forslag til rapporteringskrav i form av et strategidokument som beskrevet godkjennes.
3. Det utarbeides et forslag til en fast årlig møteplass. Frivilligsentralens leder har ansvar for dette.

Vedtekter for Aremark Frivilligsentral

1. Formål

- Aremark frivilligsentral skal være en lokalt forankret møteplass som drives ut fra lokale forutsetninger og behov.
- Den skal initiere, mobilisere og samordne lokal frivillig innsats i et samarbeid mellom frivillige ildsjeler, lag&foreninger og det offentlige.
- Frivilligsentralen skal være åpen for alle, og jobbe for å inkludere alle som har lyst til å delta i ulike former for frivillig arbeid.
- Den skal utvikles av de menneskene som er tilknyttet sentralen.
- Det offentlige og frivillig sektor har ulike, men komplementære roller i samfunnet.
- Det er viktig med samarbeid som bygger på prinsippet om at frivillig sektor skal supplere, og ikke erstatte offentlige tjenester.

2. Organisering

Aremark frivilligsentral eies av Aremark kommune og har en daglig leder som er ansatt i kommunen. Frivilligsentralen har et eget styre med egne vedtekter. Daglig leder rapporterer direkte til rådmann. Tilskuddet til drift blir besluttet i kommunestyret og det er opp til kommunen å fastsette rapporteringskrav. Tilskuddsordningen kan bli endret f.o.m.1.1.2021. Aremark Frivilligsentral er medlem i den landsdekkende organisasjonen Norges Frivilligsentraler med over 400 andre sentraler i hele landet. Daglig leder sitter også i et nettverk for Østfold frivilligsentraler som pr.d.d. består av 19 sentraler.

3. Styret

Består av en styreleder og 4 styremedlemmer. Ett styremedlem velges av kommunen og skal være dennes representant. Valgkomiteen består av to medlemmer som velger 3 styremedlemmer og 2 vara. Leder er Ordfører og valgperioden følger vervet. Valgperioden for styremedlemmer er 2 år med mulighet for gjenvalg.

4. Regnskap

Regnskap og budsjett er kommunens ansvar og vedtas i kommunestyret. Styret tar den økonomiske situasjonen til orientering. Daglig leder skal være med i budsjettforhandlinger hver høst og har rekvisisjons- og attestasjonsrett.

5. Årsmøte

Årsmøtet er åpent for alle. Årsmøtet avholdes innen 30.juni hvert år.
Dagsorden:

1. Registrering av stemmeberetigede
2. Valg av ordstyrer, referent og to personer til å skrive under
3. Godkjenne Årsberetning
4. Orientering av årsregnskap
5. Valgkomiteens innstilling legges fram
6. Godkjenning av årshjul

Styret, daglig leder og andre frivillige bosatt i Aremark kommune kan fremme saker og har en stemme hver.

6. Frivilligsentralens Styre

- 6.1. Sørge for at kommunens arbeidsgiveransvar følges m.h.t. stillings%, stillingsinstruks, arbeidsavtale, medarbeidersamtale, lønn osv.
- 6.2. Styret har ansvaret for at sentralens planer blir gjennomført, og at drift skjer i samsvar med vedtektene og kommunestyrets satte rammer.
- 6.3. Styret er beslutningsdyktige når minst halvparten av styrets medlemmer er til stede.
- 6.4. Styret skal behandle fordeling av Bruktstua sitt overskudd på slutten av året med innspill fra de frivillige.
- 6.5. Styret skal sørge for at hele det kommunale tilskuddet overføres sentralen og sørge for at rapporteringskrav gitt av kommunen blir fulgt.
- 6.6. Daglig leder ansettes av kommunen sammen med leder i Styret.
- 6.7. Styret skal gi leder nødvendige fullmakter innenfor rammene av planer og budsjett.
- 6.8. Styret skal være pådriver for å avdekke de lokale behov som sentralen kan utføre innenfor de rammer som er gitt, som bidragsyter for å løse felles samfunnsutfordringer.
- 6.9. Styret skal sørge for at det etableres en fast årlig møteplass for dialog mellom administrasjon, politikere og frivillig sektor.
- 6.10. Styret oppfordres sammen med daglig leder til å utarbeide en frivillighetspolitikk, som skal forankres i kommunestyret.

Aremark, 20 juni 2018

Vedtekter for Aremark Frivilligsentral

§ 1. Formålsparagraf

Drivkraften i frivillig sektor og i frivillig engasjement er et ønske om å drive med aktiviteter som gir mening. Det handler ikke om å tjene penger eller om plikt og lovforvaltning. Det handler om ønsket å gjøre noe for andre, være sosiale sammen, bry seg og gi andre aktivitetstilbud som de selv synes er hyggelige. Formålet er "Møte mellom mennesker" som fremmer helse og trivsel i et lokalt samfunn. Det er derfor vesentlig å ha Møteplasser for aktivitetene.

Frivilligsentralen skal, med utgangspunkt i de positive initiativ og alle de ressurser som finnes i Aremark, arbeide for å utvikle bygda til en god bygd å bo i – for alle.

§ 2. Frivillighet

Sentralen er i hovedsak knyttet opp mot frivillige utenfor etablerte lag og foreninger. Men det er også viktig å samarbeide med disse. Det er viktig at det offentlige respekterer og forstår den rollen frivillige har og hva den betyr for utviklingen. Når mennesker samhandler gjennom frivillig arbeid skapes sosial kapital som består av tillit, nettverk og respekt for hverandre. Dette vil igjen skape tilhørighet slik at man f.eks. hindrer fraflytting fordi man lever et godt liv.

Frivilligsentralen skal bidra til å styrke den frivillige innsatsen i Aremark, bl a ved å samordne ytere og brukere av frivillige tjenester. Frivilligsentralen skal være en brobygger mellom personer i ulike aldre og livssituasjoner.

Frivilligsentralen skal formidle frivillige tjenester til hele befolkningen i Aremark etter behov, der behova ikke blir dekket av eksisterende offentlige tjenester, næring eller frivillige organisasjoner. Sentralens frivillige oppgaver skal ikke fortrenge organisasjoner eller eksisterende næringsliv. Frivilligsentralen bør samarbeide med aktuelle parter for å finne løsninger på hvem som kan og vil løse de ulike oppgavene.

Med unntak av daglig leder og nødvendig hjelp i arbeidskrevende perioder, skal Frivilligsentralen drives på basis av frivillige, ulønna medarbeidere. De frivillige tjenestene skal ytes upartisk, ulønna og konfidensielt.

§ 3. Eierskap, økonomi og drift

Aremerk Frivilligsentral eies av Aremerk kommune, som sammen med staten, ved det kongelige kulturdepartementet, bevilger midler til Frivilligsentralen årlige drift. De samme fastsetter de generelle retningslinjene for virksomheten. Vedtak og beslutninger som har, eller kan få økonomisk betydning, eller på annen måte er av avgjørende karakter for Frivilligsentralen kan derfor kun treffes med Aremerk kommunes samtykke.

Driften av Aremerk Frivilligsentral er overlatt til et styre med representanter fra kommunen og representanter fra frivillige lag og foreninger eller andre med interesse for frivillig virke.

Den daglige driften forestås av daglig leder som er underlagt styret og er ansvarlig overfor dette. Se egen stillingsinstruks for daglig leder.

§ 4. Styret

Styret består av leder, nestleder og 4 øvrige representanter, samt 2 vararepresentanter.

Leder og folkehelsekoordinator er styreprerentanter oppnevnt av Aremerk kommune. Øvrige styreprerentanter oppnevnes av valgkomiteen blant de frivillige lag og foreninger, eller andre med interesse for frivillig virke. Minst én av disse skal være en ungdomsrepresentant. Nestleder velges av årsmøtet blant styrets medlemmer. Funksjonstiden for leder er 4 år, for de øvrige representantene er funksjonstiden 2 år.

Valgkomiteen skal rekruttere styreprerentanter fra de frivillige lag og foreninger eller andre med interesse for frivillig virke, ved årsmøter der disse representantene er på valg. Valgkomiteen består av 2 representanter med en funksjonstid på 2 år.

Ved evt. endring i styresammensetningen, fremmes forslag til ny sammensetning for Frivilligsentralens eier.

Styret skal lede Frivilligsentralens virksomhet mellom årsmøtene, og skal

- sørge for at det føres årsmøteprotokoll og styreprotokoll
- sørge for en tilfredsstillende drift av Frivilligsentralen i samsvar med de retningslinjer og vedtekter som foreligger.
- vedta kvartalsvise handlingsplaner innen rammen av kommunestyrets vedtatte budsjett, og sørge for at handlingsplanen blir fulgt og evaluert
- gi daglig leder nødvendige fullmakter innen rammen av handlingsplan
- påse at de økonomiske rammevilkår overholdes
- påse at regnskap og årsberetning sendes departementet innen 1 Juli.
- være representert ved ansettelse av daglig leder.

Styrets daglige leder innkaller til styremøte så ofte dette er påkrevet. For øvrig skal styremøte avholdes dersom 2 styremedlemmer eller revisor krever det. Styret kan fatte vedtak når minst 2/3 av styremedlemmene, eller deres varamedlemmer, er tilstede. Ved stemmelikhet teller styrets leder som dobbeltstemme.

Styret har ikke anledning til å pantsette eller på annen måte hefte Frivilligsentralens faste eiendeler eller driftsmidler. Styret kan ikke gjøre avtaler om kausjonsforpliktelser av noe slag.

§ 5. Regnskap

Regnskapsåret er fra 01.01 til 31.12 hvert år. Regnskap og budsjett er kommunens ansvar. Regnskapet føres av kommunens regnskapssjef i henhold til lover, forskrifter og god kommunal regnskapsskikk.

§ 6. Daglig leder

Daglig leder har tale- og forslagsrett i styret og i årsmøtet. Styret fastsetter instruks for daglig leder. Daglig leder er av rådmannen delegert rekvisisjons- og attestasjonsrett for Frivilligsentralens budsjettkapittel.

§ 7. Årsmøte

Årsmøtet er åpent for alle interesserte. Årsmøtet skal annonseres. Årsmøtet avholdes innen 30.juni hvert år.

Årsmøtet kan avgi uttalelse om Frivilligsentralens drift og komme med forslag om handlingsplaner og prioritering av oppgaver. Dette må være innenfor de gitte økonomiske rammer og i samsvar med Frivilligsentralens formål.

Årsmøte behandler ordinært følgende dagsorden:

1. Valg av ordstyrer, referent og 2 personer til å underskrive protokollen
2. Godkjenning av styrets årsmelding
3. Orientering av regnskap og budsjett.
4. Godkjenning av handlingsplan med årshjul innen rammen av kommunestyrets vedtatte budsjett
5. Valgkomiteens innstilling legges frem for årsmøtet
6. Andre saker som er ført på dagsorden

Rett til å fremme saker i årsmøte har styret, daglig leder og andre frivillige bosatt i Aremark kommune. I tillegg til styrets medlemmer, har også hver registrerte frivillig organisasjon stemmerett med 1 stemme hver. Øvrige deltakere på årsmøtet har tale- og forslagsrett. Styret innkaller til årsmøtet med 4 ukers varsel. Saker som skal tas opp i årsmøte, må være styret i hende senest 14 dager før årsmøtet. Saker som omhandler endringer i vedtektene, må være styret i hende senest 4 uker før årsmøtet.

§ 7b. Ekstraordinært årsmøte

Ekstraordinært årsmøte skal avholdes dersom eier eller 1/3 av styrets representanter krever det.

§ 8. Endring av vedtektene

Endringer av vedtektene kan kun foretas av kommunestyret.

§ 9. Tvister

I tilfelle tvist om Frivilligsentralen drives etter vedtektene, avgjøres spørsmålet av eieren.

(Aremark, mai 2015)

Årshjul – Aremark Frivilligsentral 2018

Måned	Aktivitet	Arbeidsoppgaver	Personer
FASTE AKTIVITETER	<ul style="list-style-type: none"> Bowls Trivselsklubb Trimgruppe Gågruppe Strikkekafe Bingo Bruktstua Hallverter 	<ul style="list-style-type: none"> Motivere og følge opp 65 frivillige Ajourføre navnelister brukere Samarbeid med Skole og Bibliotek Informere Fossbykollen og legge inn romreservasjon Følge opp Bingo spesielt på innkjøp/vaktlister Organisere Bruktstua med vakter, innkjøp, drift, økonomi osv. <p><u>MARKEDSFØRING:</u> Web.side: www.aremark.frivilligsentral.no Facebooksider, kommunesiden og skjer.i, artikkel i forkant til HA (penneknekten)</p> <ul style="list-style-type: none"> lage og henge opp plakater lage brosjyre sende epost til alle ansatte når aktuelt. <p><u>SKOLERING/SAMARBEID:</u> Nettverksmøter, Norges Frivilligsentraler KS.konferanse.</p> <p><u>ARUNG:</u> Tre faste møter pr.år./Sekretær</p>	Nina
KULTUR	ARRANGEMENT	<ul style="list-style-type: none"> VÅRMØNSTRING 5.5. STRØMSFOSSDAGEN 18.8. TILFLYTTERTREFF 23.8. JULEVEIÅPNING 24.11 	
NÆRING	OPPLEVELSESGRUPPA	<ul style="list-style-type: none"> Undergruppe av Aremark Næringsforum, danne et bedriftsnettverk. Sekretær i gruppa. Oppstartsmøte med Vidar Ø. og Håkon T. 	
Januar	Frivilligsentralen	<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsoppgaver til Cathrine G. 	
Februar	Permisjon 11.1-16.3.		
Mars	Påskelunsj 22.	<ul style="list-style-type: none"> Samarbeid med 9 klasse 	
April	Oppfølging faste aktiviteter Møte Alice 4. Bowlsturnering 6. Landsmøte NF 8-9 Opplevelsesgruppa 10. Hallverter 17. Vårmønstring 11. Montere oppheng Mølla Fylkesråd	<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsoppgaver Rakkestadhallen Gardermoen Bedriftsnettverk Furulund m middag Oppfølgingsmøte (Ungdomsklubb/Anne T.?) Strømsfoss Mølle Sarpsborg 	Bjørn med 2 lag Nina Nina/Vidar/Håkon AIF Prosjektgruppa Teknisk 2 fra Arung
Mai	<u>VÅRMØNSTRING 5</u> Styremøte 9 Bedriftsnettverk 15 Planleggingsmøte Kanalturen 23-27 Nettverksmøte 28 Møte Visit/Regionalpark	<ul style="list-style-type: none"> Arrangement for hele bygda Rådhuset Furulund bruktstua Strømsfoss Mølle Spydeberg Ørje 	Prosjektgruppa/Styret Styret i FS Opplevelsesgruppa Frivillige Halden Kanalfestival Ytre/Indre nettverk Geir+Nina+Vidar
	KULTUR SESONG: Strømsfoss Galleri fra 4 Kanaltangen/Museum Informasjonstavler	<ul style="list-style-type: none"> Kunstutstillinger og Utleie lokaler Arrangement/Omvisninger/Kystledhytter osv. Montering 	
Juni	Utleie Kanaltangen 1-3 Strømsfoss Mølle Vernissage 6 Sommeravslutning 13 Årsmøte FS 20 Datakurs AOF 28	<ul style="list-style-type: none"> Privat arrangement Konfirmasjon Galleri Invitasjoner/Underholdning/lokaler/Gaver/Kake Saksliste/Årsmelding/regnskap/valg/Lag&Foreninger Sarpsborg 	Line Andersen Linda Augustson Frivillige

Juli	FERIE/AVSPASERING Sommeråpent Bruktstua Sommeråpent Galleri	Uke 28-29-30-31 <ul style="list-style-type: none"> • Fast Sommervaktliste • Vakter Arung 	Nina Frivillige
August	STRØMSFOSSDAGEN 18 Faste aktiviteter FS starter Tilflyttertreff 23 Bryllup 25 Tilskuddsportalen 29 Studietur Br.stua 30	<ul style="list-style-type: none"> • Kanaltangen • Markedsføring og oppfølging • Furulund • Vigsler • Kurs for Lag&Foreninger/Ansatte • Drøbak 	Nina/Prosjektgruppe??? Nina Anne m.m. Nina Nina Frivillige
September	Nettverksmøte 3 Elgfestivalen 7-9 Ny IT.løsning 15 Oppstartsmøte Julevei? Østfold nettverk 25	<ul style="list-style-type: none"> • Sarpsborg • Utstillere Søndag organisert • Norges Frivilligsentraler • Lag&Foreninger • Interimstyret 	Østfold nettverk Nina/Geir Arne Nina/Torill/Wenche/KM
Oktober	Datakurs starter 1. Kultursalen 18. TV AKSJON 21 Ungdom. Fylkesråd 24/25 Visit Indre 24/25 Foredrag Furulund 30 Styremøte FS? Bedriftsnettverk?	<ul style="list-style-type: none"> • Organiserer deltakere/lokasjon • «Skjørtet som falt ned fra himmelen» • Kirkens Bymisjon • Elever møter • Konferanse • Polfarer Steffen • Fordele Midler • Studietur med Helene Rødseth 	Nina/AOF Bibliotek/FS/BKL Skole/Lions/Bank/Nina Nina/Opl.gruppa Nina/MOT Styret Nina/Opl.gruppa
November	Nettverksmøte 12. JULEVEIÅPNING 24 Arung 27	<ul style="list-style-type: none"> • Rakkestad • Furulund • Rådhuset 	Indre/Ytre Nina Med politikontakt
Desember	Frivillighetsdagen 5. Juleavslutninger?	<ul style="list-style-type: none"> • samarbeid med Halden FS? 	

Oppdatert 11.9.18

Kontaktinfo, styret 2018

Navn	Mobil	Epost
Geir Aarbu (leder)	93244012	geir.aarbu@aremark.kommune.no
Benedicte Bakken	98019853	Benedicte.m.bakken@gmail.com
Christian Gundersen (Folkehelsekoordinator og Kommunens representant)	98212180	Christian.gundersen@aremark.kommune.no
Ellen Vestby	92267294	ellenvestby@gmail.com
Grethe Aarbu	91631896	Grethe.aarbu@hotmail.com
Vara: Harald Sørli Kirsten Lie	91601910 41239820	Harald.sorlie@moelven.com
Valgkomite: Gunnar Ulsrød Frøydis Wiig	90170211 92826557	gunnarul@halden.net th.wiig@online.no

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Levekårsutvalget	53/18	11.10.2018
Kommunestyret		

Fossbykollen sykehjem - status

Vedlegg

- 1 Brannkonsept Fosbykollen sykehjem
- 2 Vedlegg - Branntekniske tiltak Fosbykollen sykehjem
- 3 Notat bygningsmessige tiltak
- 4 Kalkyle bygg
- 5 Aremark sykehjem - gjennomgang VVS
- 6 Aremark Sykehjem - Kalkyle VVS
- 7 Kalkyle

Saksopplysninger

Rådmannen har bedt Helse- og omsorgssjef og Teknisk sjef samarbeide om å lage en orienteringssak som gir en overordnet status når det gjelder de organisatoriske, økonomiske og tekniske forholdene på Fosbykollen sykehjem. Rådmannen ønsker å gi en samlet orientering om de utfordringer som er knyttet til driften av sykehjemmet

Fosbykollen sykehjem har over flere år vært i en økonomisk vanskelig situasjon, overskridelser har vært en gjenganger og har syntes problematisk å løse.

Økonomien har utviklet seg negativt, da spesielt på variabel lønn (vikar innleie) og svikt i brukerbetaling. Overforbruket i 2016 var i størrelsesorden 2,2 mill. Som følge av dette ble det bestemt at konsulentfirmaet Agenda Kaupang skulle ha en fullstendig gjennomgang av driften ved sykehjemmet. Dette for om mulig finne årsaker/faktorer som bidro til det negative resultatet, eventuelt komme med forslag på hvilke tiltak som kunne iverksettes for å gi en mer effektiv drift.

Kostnaden for drift av tjenesten pleie og omsorg på Fosbykollen sykehjem beløper seg til 22,4 millioner i netto driftsutgift (regnskap 2017). Dette inkluderer ikke utgifter relatert til selve bygget med unntak av utgifter til strøm. Det skilles i regnskap mellom utgifter knyttet til drift av sykehjemmet og drift av hjemmebaserte tjenester. Utgifter til drift av boliger i servicefløyen

føres også på et annet ansvar enn drift av sykehjemmet. Det kan dog hende at drift av fellesarealene i servicefløyen er inkludert i kostnader til drift av sykehjemmet.

Utgifter knyttet til drift av sykehjemmet, når det gjelder selve bygget, var i 2017 kr 2,7 millioner. Dette inkluderer avskrivninger på 491'. Øvrige utgifter er blant annet til forsikring, kommunale avgifter, renhold og bygningsmessige arbeider. Også bruk av konsulenter vil være en del av de 2.7 millionene (f eks utgifter til *Brannkonsept* – ref senere omtale i saken).

En sykehjemsplass i Aremark koster pr dags dato rundt 1,2 millioner i året. Ved kjøp av tjenesten fra annen kommune vil kostnaden være i størrelsesorden kr 900' til 1.1 millioner. Dette ville gi en forholdsvis betydelig innsparing dersom kommunen skulle velge en slik løsning.

Dersom man skulle velge kjøpe tjenesten i andre kommuner, noe som ikke en virksomhetsoverdragelse, kunne kommunen si opp de ansatte, legge ned driften av sykehjemmet og finne alternativ base for hjemmetjenesten. Kjøkkentjenesten kunne legges ned, og man kunne kjøpe mat hos ekstern leverandør. Kommunen har i et ansvar for de som er bosatt i servicefløyen på sykehjemmet. Det må i så fall tilbys bolig til beboerne av tilnærmedesvis samme standard som i dag. Boligen skal være tilpasset det behovet som den enkelte har.

Agenda Kaupang pekte i sin rapport på flere faktorer som kunne være med på å bedre situasjonen. Det ble pekt på tiltak som en tydeligere og mer tilstedeværende ledelse, deling av tjenestene sykehjem og hjemmetjenester, samt en styrking av hjemmetjenester/hjemmesykepleie og en reduksjon av sykehjemsplasser. Ønsket om at flere skal kunne bo lenger hjemme er basert på kostnadsnivå for kommunen og hensynet til den enkelte brukers ønsker og behov. Velferdsteknologi har en sentral plass her. Digitale løsninger kan tas i bruk for å trygge brukerne, og for å bidra til at kommunen kan levere gode kostnadsreduserende tjenester over tid. Dette en investering som bør ivaretas fremover.

Det har i den senere tid skjedd store endringer i pleie og omsorg, Agenda Kaupangs anbefalinger har blitt fulgt opp. Virksomhetsleder er byttet. Tidligere virksomhetsleder for pleie og omsorg er ansatt som avdelingsleder. Vedkommende har nå kontor i avdelingen på sykehjemmet. Dette for å møte behovet for og ønsket om en tilstedeværende ledelse med en nærhet til virksomheten og den daglige driften.

Organiseringen av sykehjem og hjemmetjenester er besluttet delt. Fra 01.10.18 etableres base for hjemmetjenesten i første etasje på sykehjemmet. Antall sykehjemsplasser har blitt redusert fra 21 til 16 som et resultat av at kommunen ønsker flere skal kunne bo hjemme lenger. Dette fører igjen til en nødvendig reduksjon av ansatte i pleie og omsorg. reduksjonen blir gjennomført ved naturlig avgang, og i 2019 vil dette utgjøre en reduksjon på 4,5 stillingshjemler. I forbindelse med dette har det blitt utarbeidet ny turnus for de ansatte, samt at det har vært - og er - et stort fokus på nærværarbeidet for å redusere sykefravær. Den økonomiske situasjonen har blitt gradvis bedre, men det er fortsatt en vei å gå i forhold til kravet om ytterligere innsparing på en million. Dette er en prosess som selvsagt vil ta tid, men det arbeides daglig målrettet med dette.

Planen om å selge sykehjemsplasser til andre kommuner, for på denne måte øke inntektene, har blitt lagt på is. Årsaken til dette er at bygningsmassen viser seg å være i så dårlig teknisk stand at dette ikke er tilrådelig.

Som en konsekvens av budsjettvedtak for 2017 omtalt som *Utredning om kontinuerlig vedlikehold eller rehabilitering* bestilte kommunen en tilstandsvurdering av Aremark sykehjem. Denne gjennomgangen omfatter både sykehjemsdelen og servicefløyen. Vedlagte dokumentasjon er resultatet av denne kartleggingen. Dokumentasjonen er utarbeidet av Rambøll

AS og består blant annet av et brannteknisk konsept datert 26.04.17 (vedlegg1) vedlagt en tilstandsvurdering med tiltaksliste (vedlegg 2). I dette vedlegget fremkommer Tilstandsgrad og konsekvensgrad og det er anbefalt gjennomføringstid delt opp i *Straks, 1-3 år, 4-7 år*. Listen er omfattende og innebærer betydelige investeringer for kommunen for å kunne gjennomføres. Status per september 2018 i forhold til tiltakene er at det er utført en del skilting, det er utarbeidet branntegninger/rømningsplaner samt utført rydding for å fjerne ting som er lagret i rømningsveier osv. Betydelige arbeider gjenstår derfor i forhold tiltakslista.

Øvrige bygningsmessige forhold er også gjennomgått. Vedlagte *Tilstandsvurdering bygningsmessige tiltak* (vedlegg 3) og tilhørende kalkyle (vedlegg 4) anslår ca 4.9 millioner for utbedring av disse arbeidene hvor noen av disse arbeidene er knyttet til behov for branntekniske tiltak.

Vedlegg 5 tar for seg behov knyttet til VVS og ta utgangspunkt i forventet levetid av utstyr og røropplegg, men inkluderer også oppgraderinger av ventilasjon og utgifter til sprinkling. Disse arbeidene er anslått å koste 15,4 millioner. Se vedlegg 6.

Det er utarbeidet en samlet kalkyle som ikke inkluderer utomhusarbeider og en del av elektroarbeidene. Det er imidlertid tatt høyde for noe uforutsett. Kalkylen følger også vedlagt saken som vedlegg 7 og det fremkommer av denne at samlede kostnader, med visse forbehold og unntak, knyttet til oppgradering av bygget er anslått til 33,5 millioner.

Rådmannen vil for orden skyld også opplyse at berørte tillitsvalgte har vært invitert til et møte med rådmannen hvor de ble gitt en orientering om de forholdene som er belyst i denne saken. Møtet fant sted 18.09.18.

Vurdering

Rådmannen finner basert på de statusene som er gitt over at det er grunn til å vurdere hvorledes driften av sykehjemmet og oppgradering av bygningsmassen skal gjennomføres. Rådmannen anbefaler at saken tas til orientering, og vil samtidig fortsette arbeidet med de forhold som er belyst i saken inn i arbeidet med budsjett for 2019 og økonomiplan for 2019-2023.

Rådmannens innstilling

Saken tas til orientering

Beregnet til
Aremark kommune

Dokument type
Rapport – F-RAP-01

Dato
2017.04.26

Revisjon
0

FOSBYKOLLEN SYKEHJEM BRANNKONSEPT

FOSBYKOLLEN SYKEHJEM BRANNKONSEPT

Revisjon **0**
Dato **2017.04.26**
Utført av **Jan Christian Lohne**
Kontrollert av **Hans Magnus Torgheim (HMT0)**
Godkjent av **Jan Christian Lohne (JCL)**
Beskrivelse **Brannkonsept – Premisser for sikkerhet ved brann**
Oppdragsnr. **1350012278**
Oppdragsgiver **Aremark kommune**

Ref. *\\fre-s02\oppdrag-fredrikstad\1350020446 Aremark kommune - brannteknisk bistand\7-
PROD\F-Brann\Fosbykollen sykehjem og servicefløy*

SAMMENDRAG

Rambøll Norge AS er engasjert av Aremark kommune for å utarbeide brannkonsept med tilhørende branntegninger i forbindelse med en brannteknisk tilstandsanalyse for Fosbykollen sykehjem. Sykehjemmet består av en eldre og en nyere del (tilleggsdel/servicefløy).

Denne rapporten angir overordnede krav, forutsetninger og minimumsytelser til konstruksjoner, bygningsdeler og installasjoner. Gjeldende krav for brannsikkerheten i eksisterende bygg er Lov om brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (Brann- og eksplosjonsvernloven) [1] og Forskrift om brannforebygging (FOB) [2].

Brannkonseptet vil sammen med tilstandsanalysen (se vedlegg) danne grunnlaget for hvilke tiltak som må iverksettes for at bygningen skal tilfredsstille gjeldende krav. Bygget skal oppgraderes innenfor en praktisk og økonomisk forsvarlig ramme [2].

Tilstandsanalysen skiller mellom forhold som direkte påvirker personsikkerhet, og forhold som påvirker verdisikkerhet og slokkemannskapets innsats. Tiltak som må iverksettes for å oppnå tilfredsstillende personsikkerhet skal prioriteres og utføres umiddelbart. Verdisikringstiltakene har ikke samme prioritet og tidsramme som personsikringstiltakene.

Oppføringstidspunkt for sykehjemmet (hovedbygget) er opplyst å være ca. 1987 og 1999 for servicefløyen (servicedel). Bygget (Hovedbygg og servicefløy, inkl. carport) har et totalt bruksareal på ca. 3950 m².

Bygget er inndelt i to ulike brannseksjoner. Hovedbygget og Servicefløyen utgjør egne brannseksjoner skilt med brannvegg/seksjoneringsvegg. Virksomhet i Hovedbygget er klassifisert i risikoklasse 2 og 6, med 4 tellende etasjer tilsvarer dette at bygget defineres i brannklasse 2. Virksomhet i Servicefløyen er klassifisert i risikoklasse 6 (bolig beregnet for personer med heldøgns pleie), og med 2 tellende etasjer tilsvarer dette at bygget defineres i brannklasse 1.

I forbindelse med den branntekniske tilstandsvurderingen sammenlignes eksisterende forhold opp mot dagens preaksepterte ytelser iht. VTEK10 [3], men krav iht. Byggeforskrift '87 (BF87) skal minst være tilfredsstillt. For Servicefløy er det knyttet usikkerhet om BF87 eller TEK97 var gjeldende, da dette ble tatt i bruk i 1998/1999.

Nærmeste brannstasjon er lokalisert på nabotomten. Forventet innsatstid (kjøretid) er ca. 10 minutter (deltidsberedskap).

Etter gjennomført tilstandsvurdering er det funnet behov for å gjennomføre flere tiltak i bygget for å oppnå tilfredsstillende sikkerhetsnivå. Viser til vedlagt tilstandsanalyse.

Rambøll søker ikke om offentligrettslig ansvar for brannprosjektering i forbindelse med denne vurderingen.

INNHALDSFORTEGNELSE

1.	Innledning	1
1.1	Identifisering av bygg	1
1.2	Gjeldende regelverk	1
1.3	Tilleggskrav fra tiltakshaver, myndighetene, tiltakshaver eller bruker	1
1.4	Situasjonskart	2
2.	Grunnlag og forutsetninger for brannteknisk prosjektering	3
2.1	Grunnlagsdokumentasjon	3
2.2	Befaringer	3
2.3	Forutsetninger for byggeobjektet og virksomheten i bygget	3
2.4	Forutsetninger for beredskap	4
3.	Beskrivelse av branntekniske ytelseskrav	5
3.1	Oversikt over branntekniske tegninger	5
3.2	§ 11-4 Bæreevne og stabilitet	5
3.3	§ 11-5 Sikkerhet ved eksplosjon	6
3.4	§ 11-7 Brannseksjoner	6
3.5	§ 11-6 Tiltak mot brannspredning mellom byggverk	8
3.6	§ 11-8 Brannceller	8
3.7	§ 11-9 Materialer og produkters egenskaper ved brann	12
3.8	§ 11-10 Tekniske installasjoner	13
3.9	§ 11-11 Generelle krav om rømning og redning	15
3.10	§ 11-12 Tiltak for å påvirke rømnings- og redningstider	15
3.11	§ 11-13 Utgang fra branncelle	18
3.12	§ 11-14 Rømningsveier	19
3.13	Dører fra branncelle til rømningsvei og generelt i rømningsvei	20
3.14	§ 11-16 Tilrettelegging for manuell slokking	22
3.15	§ 11-17 Tilrettelegging for rednings- og slokkemannskap	22
4.	Beskrivelse av rømnings- og redningsforhold	24
5.	Revisjonshistorikk	24
6.	Litteraturhenvisninger	25

VEDLEGG

Tilstandsanalyse/tiltaksliste
 Bilder
 Branntegninger

1. INNLEDNING

Rambøll Norge er engasjert av Aremark kommune for å utarbeide brannkonsept med tilhørende branntegninger basert på tilstandsanalyse med tiltak for Fosbykollen sykehjem.

Dette brannkonseptet er utarbeidet av sivilingeniør Jan Christian Lohne. Intern sidemannskontroll er gjennomført av ingeniør Hans Magnus Torgheim. Kontroll er dokumentert ved sjekklister og kontrollkopi. Rambøll Norges kvalitetssystem er sertifisert etter NS-EN ISO 9001 og NS-EN 14001.

Brannkonseptet danner sammen med tilstandsanalysen (vedlegg) grunnlag for vurdering av hvilke tiltak som må iverksettes for at bygningen skal oppnå tilfredsstillende sikkerhet mot brann.

Det tas forbehold mot feil og mangler knyttet til skjulte rom, hulrom og sjakter, låste rom, samt utførelse og oppbygging av vegg-, tak-, og etasjeskillekonstruksjoner da dette ikke har vært tilgjengelig på befaring (nivå 1 tilstandsregistrering iht. NS 3424).

1.1 Identifisering av bygg

Oppdragsgiver: Aremark kommune

Prosjektnavn: Fosbykollen sykehjem

Bygningsnavn: Fosbykollen sykehjem

Adresse: Fosby, 1798 Aremark

Gårds- og bruksnummer: 23/60

Særskilt brannobjekt: Ja

Byggeår: Hovedbygget 1987, Servicefløyen 1999

1.2 Gjeldende regelverk

De branntekniske forhold reguleres av Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver av 14. juni 2002 [1]. Funksjonskrav til sikringsnivå vurderes opp mot Byggeteknisk forskrift 2010 (TEK10) [4].

Veiledning til teknisk forskrift (VTEK10) [4] oppdateres jevnlig. I forbindelse med dette prosjektet er veiledning pr. 01.04.2017 lagt til grunn.

I følge Forskrift om brannforebygging (FOB) [2] skal eksisterende byggverk oppført før 1985 oppgraderes innenfor en praktisk og økonomisk forsvarlig ramme. Knyttet til denne branntekniske vurderingen vil eksisterende branntekniske forhold sammenlignes med dagens regelverk [4].

Når et bygg er lovlig oppført og brukt i samsvar med BF 1985 eller senere byggeregler, skal kravet til sikkerhetsnivå (i utgangspunktet) være oppfylt. Dette er aktuelt for Servicefløyen.

Forhold som påvirker personsikkerheten i bygget skal ha høyest prioritet.

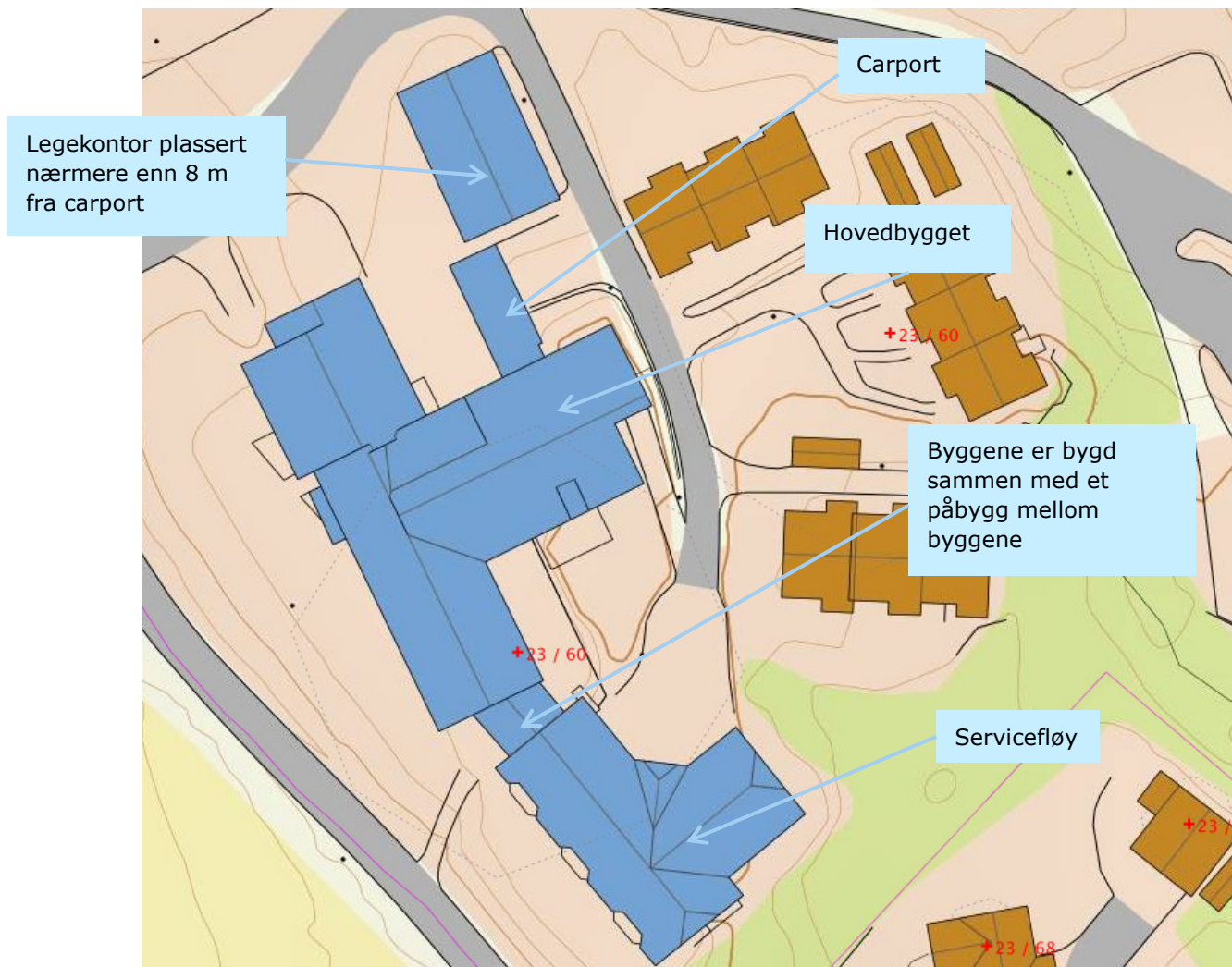
1.3 Tilleggskrav fra tiltakshaver, myndighetene, tiltakshaver eller bruker

Det er ikke kjent at det er stilt spesielle krav fra myndighetene i reguleringsplan eller rammetillatelse som setter ekstra føringer for de branntekniske løsningene.

Det er ikke kjent for Rambøll at det er gitt spesielle dispensasjoner i tidligere byggesaker.

1.4 Situasjonsskart

Sykehjemmet er markert med blått under på figuren. Tilhørende på tomten er et legekontor som er plassert nærmere enn 8 m fra carport. Eiendommen har samme gnr/bnr som sykehjemmet, men var ikke del av bygningsmassen som ble befarat.

Figur 1-1 Situasjonsskart (hentet fra Statens kartverk)

2. GRUNNLAG OG FORUTSETNINGER FOR BRANNTTEKNISK PROSJEKTERING

Brannkonseptet er basert på det grunnlaget som her er redegjort for og den normale driftsituasjonen som tiltakshaver har angitt for bygningen.

2.1 Grunnlagsdokumentasjon

Følgende dokumenter ligger til grunn.

Dokument	Mottatt av	Utarbeidet av	Datert
Plantegninger i dwg-format basert på befaring av bygget	Rambøll Norge AS	Rambøll Norge AS	02.03.2017

På befaring ble det observert mindre endringer i planløsning i forhold til mottatte plantegninger. Dette har vi implementert på tegningsgrunnlaget for branntegningene.

2.2 Befaringer

I forbindelse med tilstandsvurderingen er det gjennomført én befaring.

Dato	Deltagere
21.03.2017	Jan Christian Lohne, Hans Magnus Torgheim (Rambøll).

2.3 Forutsetninger for byggeobjektet og virksomheten i bygget

2.3.1 Areal, virksomhet, risikoklasse og brannklasse

Tabellen under oppsummerer arealer og virksomhet, samt risikoklasse og brannklasse.

Risikoklassen bestemmes ut fra den virksomheten byggverket er planlagt for og de forutsetningene menneskene i byggverket har for å bringe seg selv i sikkerhet ved brann.

Brannklasse bestemmes ut fra hvilken konsekvens en brann i byggverket kan få. Konsekvensen er avhengig av bruken av bygningen (risikoklasse), størrelse og planløsning.

Hovedbygget Etasje	Areal (BTA)	Virksomhet	Risikoklasse	Brannklasse	Tellende etasje
U. etasje	Ca. 530 m ²	Vaskeri, lager, tekniske rom, garderober	2	2	Ja
1. etasje	Ca. 1000 m ²	Sykehjem Carport Tekniske rom	6 1 2	2	Ja
2. etasje	Ca. 1300 m ²	Sykehjem Vaktrom	6 2	2	Ja
3. etasje	Ca. 150 m ²	Kaldt loft/boder*	2	2	Ja
<i>Totalt</i>	<i>Ca. 2980 m²</i>				

* Kun areal av boder, øvrig eksakt målbart areal er uvisst.

Servicefløyen Etasje	Areal (BTA)	Virksomhet	Risikoklasse	Brannklasse	Tellende etasje
1. etasje	Ca. 510 m ²	Hybler, teknisk rom, bad	6	1	Ja
2. etasje	Ca. 360 m ²	Hybler, dagligstue, fysioterapi og hjemmesykepleie	6	1	Ja
3. etasje	Ca. 100 m ²	Kaldt loft	1	1	Nei*
Totalt	Ca. 970 m²				

* Denne etasjen (kaldt loft) har ingen praktisk funksjon og utgjør ikke bruksareal (kun takkonstruksjon). Denne etasjen forutsettes å ikke utgjøre en tellende etasje fra oppføringstidspunkt. Målbart areal er uvisst, men forutsettes å være mindre enn 1/3 av underliggende plan.

Evt. annen bruk, eller driftssituasjon, som for eksempel overnatting og arrangementer, må avklares i en egen risikovurdering utenom selve brannkonseptet.

2.3.2 Personbelastning

Det legges generelt til grunn minimum 1 cm pr. person i fri bredde i rømningsvei.

Vi forutsetter følgende for vurdering av personbelastning i bygget;

- Det legges til grunn 1 person pr. sykerom/hybel.
- Det legges til grunn inntil 10 personer for Fysioterapi/Hjemmesykepleie-arealene i 2. etasje Servicefløyen.
- Det legges til grunn inntil 10 personer på vaktrommet i 2. etasje Hovedbygget.
- Det legges til grunn inntil 5 personer i resepsjon i 1. etasje Hovedbygget.
- Det legges til grunn inntil 10 personer i kontorarealene samlet i 1. etasje Hovedbygget.
- Tekniske rom, bøttekott, bodarealer, garderober, toalett, lager, o.l. forutsettes sporadisk personopphold.
- Kaldt loft forutsettes ingen personopphold.

Rømningsveiene i bygget er på bakgrunn av ovenstående tilfredsstillende dimensjonert.

2.3.3 Brannenergi

Spesifikk brannenergi pr. omhyllingsflate 50 - 400 MJ/m² legges til grunn.

2.3.4 Lagring og håndtering av brann- og eksplosjonsfarlig vare

Det foreligger ingen opplysninger om at det lagres brann- og eksplosjonsfarlig vare i bygget.

Brann- og eksplosjonsfarlig vare skal oppbevares og håndteres i henhold til Brannvernloven [1], og eier skal sørge for at det utarbeides egen risikoanalyse iht. krav i medhold av forskrift om brannforebygging, FOB [2].

2.4 Forutsetninger for beredskap

2.4.1 Brannvesenets beredskap og innsatstid

Nærmeste brannstasjon er Aremark brannstasjon (deltidsberedskap), og er på nabotomten til sykehjemmet ca. 200 m unna. Beredskapsavdelingen varsles med personsøker. Brannvesenet alarmeres fra 110-sentralen ABØ i Moss. Brannvesenets innsatstid er vurdert å være ca. 10 minutter ved normale trafikkforhold.

Det forutsettes for tiltaket at beredskapstiden er innenfor de rammer som kreves i Dimensjoneringsforskriften. [6]

3. BESKRIVELSE AV BRANNTEKNISKE YTELSESKRAV

For at tiltaket skal oppnå tilfredsstillende sikkerhet mot brann, må ansvarlig prosjekterende for alle fag ivareta de ytelseskrav som er angitt i dette kapitlet i sin detaljprosjektering.

Ytelseskravene er basert på forutsetninger og begrensninger fastlagt i kapittel 2. Paragrafhenvvisninger i dette brannkonseptet referer til veiledning til teknisk forskrift (VTEK10) [3].

Dersom forutsetninger endres underveis i byggets levetid, kan det påvirke kravet til brannsikkerhetsnivå, slik at angitte ytelseskrav ikke lenger gir tilfredsstillende sikkerhet.

Ytelseskrav angitt i dette kapitlet ledsages av branntekniske tegninger.

3.1 Oversikt over branntekniske tegninger

Det er utarbeidet branntegninger tilhørende dette brannkonseptet.

Bygningsdel	Tegningsnavn	Utført	Kontroll	Godkjent	Kommentar
Hovedbygget	F-TEG-HOVEDBYGG-PLAN U (0)	JCL	HMTO	JCL	Underetasje
Hovedbygget	F-TEG-HOVEDBYGG-PLAN 1 (0)	JCL	HMTO	JCL	1. etasje
Hovedbygget	F-TEG-HOVEDBYGG-PLAN 2 (0)	JCL	HMTO	JCL	2. etasje
Hovedbygget	F-TEG-HOVEDBYGG-PLAN 3 (0)	JCL	HMTO	JCL	Loft
Servicefløyen	F-TEG-SERVICEFLØY-PLAN 1 (0)	JCL	HMTO	JCL	1. etasje
Servicefløyen	F-TEG-SERVICEFLØY-PLAN 2 (0)	JCL	HMTO	JCL	2. etasje

3.2 § 11-4 Bæreevne og stabilitet

Bygninger skal prosjekteres og utføres slik at bygningene som helhet og hver enkelt del har tilfredsstillende sikkerhet med hensyn til bæreevne og stabilitet ved brann.

Bæresystem i byggverk i brannklasse 1 og 2 skal dimensjoneres for å kunne opprettholde tilfredsstillende bæreevne og stabilitet i minimum den tid som er nødvendig for å rømme og redde personer og husdyr i og på byggverket.

I tabellen under er preaksepterte ytelser som oppfyller dagens forskrifts funksjonskrav redegjort for. Dokumentasjon og beregning av bæreevne ved brann skal utføres av RIB. Brannmotstand må dokumenteres for alle konstruksjonselementer. Dette ansvaret kan ikke overlates til utførende.

Branncellebegrensende konstruksjoner må understøttes av bærende konstruksjoner med tilsvarende eller høyere brannmotstand.

Branntekniske ytelseskrav	Brannklasse 1 (Servicefløy)	Brannklasse 2 (Hovedbygget)
Bærende hovedsystem	R30 [B30]	R60 [B60]
Sekundærbærende (etasjeskillere, takkonstruksjon)	R30 [B30]	R60 [B60]
Trappeløp	-	R30 [B30]
Takkonstruksjon *Takkonstruksjon kan være uten spesifisert brannmotstand dersom følgende er tilfredsstillt; 1) Takkonstruksjon er skilt fra underliggende plan med branncellebegrensende bygningsdel dimensjonert for tosidig brannpåkjenning.	R30 [B30]*	R60 [B60]*

Utvendig trappeløp beskyttet mot flammepåvirkning og strålevarme	-	R30 [B30] eller A2-s1,d0 [Ubrennbart]
Brannvegg/seksjoneringsvegg	R120-M A2-s1,d0 [A120]	R120-M A2-s1,d0 [A120]

Utkragede bygningsdeler o.l. må ha forsvarlig innfesting for å hindre nedfall som kan skade rednings- og slokkemannskapene og deres materiell under førsteinnsatsen.

Kommentar:

Bæresystem består hovedsakelig av tungt solid materiale (betong), men også og treverk.

Takkonstruksjon observert på kaldt loft består av fagverk/takstoler i tre i både Hovedbygg og Servicefløy. Disse takstolene tilfredsstiller nok ikke nødvendig krav til bæreevne for takkonstruksjon, med mindre dette kan dokumenteres/beregnes.

Etasjeskillet mellom loft og underliggende etasje på Hovedbygget ble observert på befaring å utgjøres av betongdekke, som anses tilfredsstillende iht. tabellen over.

Seksjoneringsvegg/Brannvegg består av teglstein ført kontinuerlig over tak.

Trapperom og trappeløp er hovedsakelig oppført i betong, med unntak av et trapperom i Servicefløy som består av tre.

Avvik:

Etasjeskillet mellom loft og underliggende etasje i Servicefløyen tilfredsstiller ikke utførelse for branncellebegrensende skille når takkonstruksjon er utført i tre.

Se tiltaksplan.

3.3 § 11-5 Sikkerhet ved eksplosjon

Generelt skal rom hvor det oppbevares gass eller andre stoffer som kan forårsake eksplosjon utføres i henhold til krav i tabellen under.

Branntekniske ytelseskrav
<p>Generelt gjelder følgende krav knyttet til sikkerhet ved eksplosjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rom hvor det kan forekomme fare for eksplosjon, må utgjøre egen branncelle. • Rom hvor det kan forekomme fare for eksplosjon, må ha minst én trykkavlastningsflate når ikke andre tiltak er truffet for å sikre skader på personer og byggverket for øvrig. • Branncellebegrensende vegger må om nødvendig forsterkes for å opprettholde rømningsveiers funksjon og forhindre spredning av brann til andre brannceller. <p>Dette iht. Forskrift om håndtering av brannfarlig, reaksjonsfarlig og trykksatt stoff samt utstyr og anlegg som benyttes ved håndteringen [7].</p>

Kommentar:

Det er ikke Rambøll kjent at det oppbevares varer som kan forårsake eksplosjon i bygget.

3.4 § 11-7 Brannseksjoner

Byggverk skal deles opp i brannseksjoner slik at brann innen en brannseksjon ikke gir urimelig store økonomiske eller materielle tap. En brann skal, med påregnelig slokkeinnsats, kunne begrenses til den brannseksjonen der den startet.

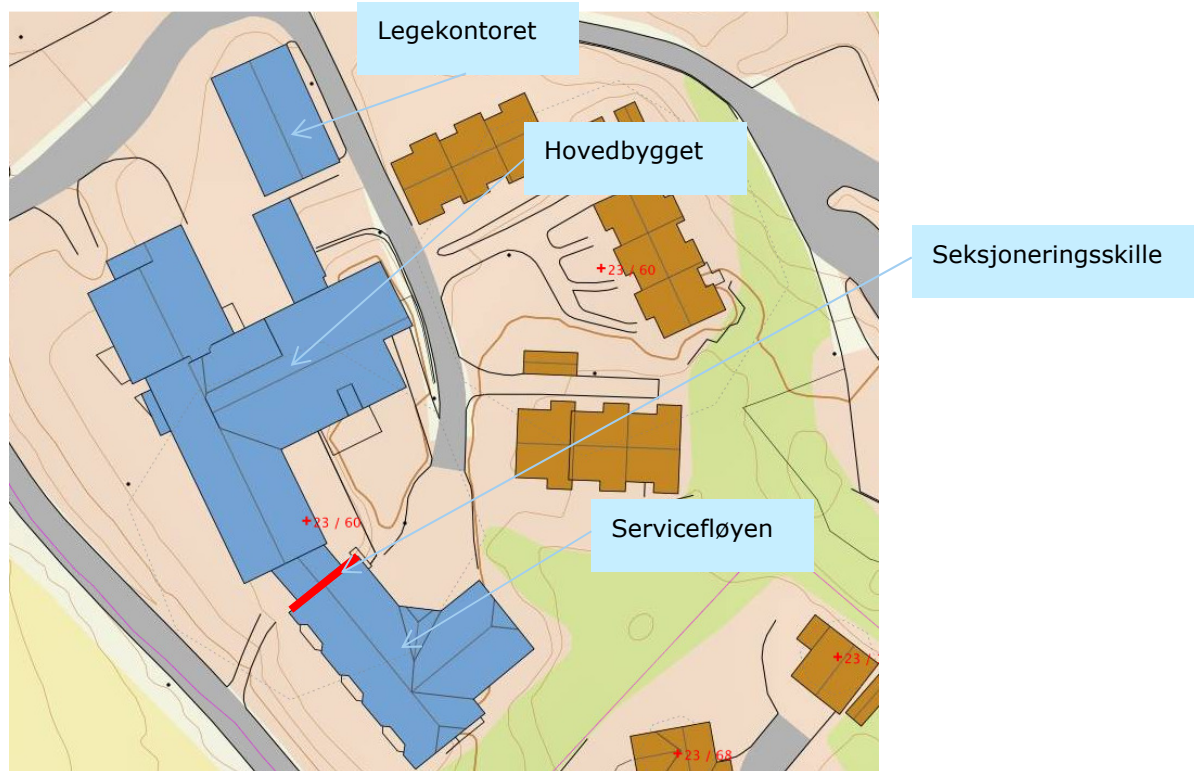
Byggverk i risikoklasse 6 beregnet for sykehus og pleieinstitusjoner, må deles vertikalt i minst to brannseksjoner. Hensikten er at sengepasienter kan forflyttes/evakueres horisontalt til sikkert sted i tilfelle brann.

Spesifikk brannenergi [MJ/m ²]	Største bruttoareal pr. etasje uten seksjonering [m ²]			
	Normalt	Med brannalarm	Med sprinkler	Med røykventilasjon
50-400	1 200	1 800	10 000	4 000

Med installert brannalarmanlegg og direkte varsling til brannvesenet (nødalarmersentral) er det tillatt inntil 1800 m² pr. etasje.

Bygget er delt i to ulike brannseksjoner. Skissen under viser situasjonsbilde på dette.

Hovedbygget (sammen med Legekontoret) utgjør samme brannseksjon (samlet <1800 m²). Servicefløyen utgjør egen brannseksjon.

Figur 3-1 Seksjonsoversikt

Med seksjonerings skillet anses kravet om horisontal forflytning ivaretatt.

Avvik:

Det må verifiseres at Legekontoret (ble ikke befart) har brannalarmanlegg installert og at dette er forriglet til anlegget ved sykehjemmet og direkte varsling til brannvesenet er ivaretatt. Se tiltaksplan.

3.4.1 Utførelse av seksjoneringsvegg/brannvegg

Seksjoneringsvegg benyttes for å dele opp store byggverk, og har som formål å hindre at brann sprer seg fra en seksjon av byggverket til en annen, med den forutsatte slokkeinnsats fra brannvesenet.

Takkonstruksjonen må ikke være kontinuerlig over seksjoneringsveggen på en slik måte at en kollaps på den ene siden medfører reduksjon av konstruksjonens bæreevne og brannmotstand på den andre siden. Konstruksjoner som ligger inntil seksjoneringsvegg må kunne bevege seg fritt ved temperaturendringer, uten at veggens branntekniske egenskaper reduseres.

Seksjoneringsveggen avslutning mot tak og fasade må være utført og utført for å hindre brannspredning mellom ulike seksjoner. Størst sikkerhet mot brannspredning oppnås ved å føre seksjoneringsvegg over takflaten og utenfor vegglivet.

Seksjoneringsvegg må i sin helhet bestå av materialer som tilfredsstillende klasse A2-s1,d0 [ubrennbare] og må kunne motstå mekanisk påkjenning.

Seksjoneringsvegg må føres minimum 0,5 m over høyeste tilstøtende tak.

Krav til brannmotstand på seksjoneringsveggen er REI 120-M A2-s1,d0 [A120].

Dør som er klassifisert etter NS 3919 [A 120 etc.] må ha terskel/anslag og tettelisten på alle sider for å oppnå tilstrekkelig røyktetthet. Dette gjelder ikke dører og luker som er testet og oppfyller kriteriene for S a -klassifisering etter NS-EN 1634-3.

Dør i seksjoneringsvegg må være lukket i en brukssituasjon eller ha automatikk som lukker døren ved deteksjon av røyk, og ha tilsvarende brannmotstand som veggen.

Kommentar:

Eksisterende dører i seksjoneringsvegg har halv brannmotstand (A60S). Dette er tilfredsstillende ut fra eldre regelverk. Dersom dør skal skiftes ut/erstattes må den imidlertid oppgraderes med en dør tilsvarende dagens krav til brannmotstand, dvs. EI120-CS [A120S].

Eksisterende seksjoneringsvegg er utført i solid tungt ubrennbart materiale (tegl) og forutsettes å tilfredsstillende nødvendig brannmotstand. Veggen er ført ca. 0,5 m over tak og litt utenfor vegglivet.

Avvik:

Dører i seksjoneringsveggen er ikke tilfredsstillende utført mot brann- og røyksmitte og har svekket utførelse.

Se tiltaksplan.

3.5 § 11-6 Tiltak mot brannspredning mellom byggverk

Faren for spredning av brann fra en bygning til en annen er normalt til stede når avstanden mellom bygningene er mindre enn 8,0 m.

Kommentar:

Avstand til nabobygg utenfor brannseksjonene er minst 8 m.

Avvik:

Avstand internt mellom Legekontor og carport er mindre enn 8 m.

Se tiltaksplan.

3.6 § 11-8 Brannceller

Byggverk skal deles opp i brannceller på en hensiktsmessig måte. Områder med ulik risiko for liv og helse og/eller ulik fare for at brann oppstår, skal være egne brannceller med mindre andre tiltak gir likeverdig sikkerhet.

Brannceller skal være slik utført at de forhindrer spredning av brann og branngasser til andre brannceller i den tid som er nødvendig for rømning og redning.

Branntekniske ytelseskrav - brannceller

Rom som utgjør egen branncelle

Eksempel på rom som må skilles ut som egne brannceller er:

- a. Rømningsvei
- b. Trapperom
- c. Kontorareal

Branntekniske ytelseskrav - brannceller	
Rom som utgjør egen branncelle	
<ul style="list-style-type: none"> d. Store hulrom (maks. 400 m²) e. Hulrom over nedforet himling i rømningsvei med kabler som utgjør en brannenergi på mer enn 50MJ pr løpemeter hulrom/korridor f. Teknisk rom g. Teknisk installasjonssjakt* h. Lager i. Bøttekott mot rømningsvei j. Tavlerom mot rømningsvei k. Hybler l. Sykerom m. Fysioterapi/Hjemmesykepleien (samme branncelle) n. Heissjakt som ikke er del av trapperom o. Fyrrom p. Bodavdelinger q. Vaktrom r. Dagligstue/kantine s. Garderobe 	
* Se kap. 3.6.2.	
Det henvises for øvrig til branntegninger som viser den branntekniske inndelingen.	
Tekniske installasjoner skal ikke svekke brannmotstanden til branncellebegrensende bygningsdeler.	
Vegger og etasjeskillere med branncellefunksjon, generelt	
Branncellebegrensende konstruksjoner, BKL 1 (Servicefløyen)	EI30 [B 30]
Branncellebegrensende konstruksjoner, BKL 2 (Hovedbygget)	EI60 [B60]
Fyrrom i Hovedbygget	EI60 A2-s1,d0 [A60]
Vinduer	
Vindu i branncellebegrensende bygningsdel må ha tilsvarende brannmotstand som veggen (EI30/EI60) og må ikke kunne åpnes i vanlig brukstilstand. Det aksepteres bruk av godkjent brannventil dersom virksomhet er avhengig av lufting.	
Branncelle over flere plan	
Skal ikke være relevant, men det ble observert åpenhet mellom ulike brannceller på befaring.	
<u>Avvik:</u> På befaring ble det observert åpenhet mellom 2 ulike etasjer/brannceller i Hovedbygget (rømningsareal ved seksjoneringskille mot Servicefløyen).	
Skjerming av rømningsvei med branncelleskiller	
EI30 anses tilfredsstillende. Dette gjelder faste veggfelt og vinduer.	
Åpningsbart vindu/lufting	
Risikoklasse 6-arealer skal ha minst ett åpningsbart vindu	

Avvik:

Det er registrert flere avvik vedrørende brannceller.
Se tiltaksplan.

3.6.1 Brannmotstand dører og luker

Generelt skal dører i branncellebegrensende vegg utføres med samme brannmotstand som vegg.

Røyktetthet på dører og luker

Alle dører skal utføres med tilfredsstillende røyktetthet. Røyktetthet for dører og luker angis med betegnelsen S_a . Dette betyr at røyktettheten er målt ved romtemperatur. Dersom døren oppfyller S_m , som er røyktetthet målt ved 200°C er dette også akseptert. Dette som følge av at S_m er et strengere krav enn S_a .

Dersom det anvendes dører med gammel klassebetegnelse, angitt med [klammeparantes], så må disse utføres med anslag og tettelister på alle fire sider.

Branntekniske ytelseskrav – Dører og luker	
Dør og luke skal generelt ha samme brannmotstand som konstruksjonen den står i og ha klasse S_a . Alternativt til S_a -klasse kan installasjonssjakt røykventileres.	
Dør <u>til rømningsvei</u> kan i henhold til dagens regelverk utføres med halve veggens brannmotstand, men aldri lavere enn EI ₂ 30- S_a [B 30 med terskel].	
Generelt skal alle dører og luker ha klasse S_a . Dører og luker som er klassifisert etter NS 3919 [8] (brannmotstand oppgitt som [B 30, A 60 etc.]), og som dermed ikke har S_a -klassifisering, må ha terskel/anslag og tettelister på alle sider for å oppnå tilstrekkelig røyktetthet.	
Dør på magnet må lukke automatisk ved brannalarm. Dersom dører i bruksfasen ønskes fastholdt i åpen stilling må disse påmonteres selvlukkerfunksjon og dørholdemagnet koblet mot brannalarmanlegget (ved utløst alarm skal dør lukkes).	
Dører og luker - spesielt	
Dør/luke i branncelleskille, generelt (minst)	EI ₂ 60- S_a [B 60]
Dør fra branncelle til rømningskorridor, minst	EI ₂ 30- S_a [B 30]
Dør fra rømningskorridor til trapperom (Tr2), minst	E 30-CS _a [F30S]
Dør til fyrrom skal være selvlukkende	EI ₂ 60-CS _a [B60S]
Heisdør i brannskille	E 90 [F90]

Avvik 1:

Det er registrert flere avvik knyttet til dører og luker i brannskiller. Se tiltaksplan.

3.6.2 Krav til utforming av installasjonssjakt

Branntekniske ytelseskrav – Sjakter
Installasjonssjakter
Installasjonssjakter skal utføres som egen branncelle med brannkrav EI30/EI60, eller tettes igjen i dekket med godkjent branntettemasse EI30/EI60 (evt. støpt igjen). Krav til overflate endres ikke som følge av gjenstøpning/tetting.

Kommentar:

Det tas forbehold mot feil og mangler knyttet til sjakter da disse generelt ikke var tilgjengelig på befaring.

3.6.3 Forebygging av utvendig brannspredning mellom brannceller i ulike plan

Branntekniske ytelseskrav – Utvendig spredning

Branntekniske ytelseskrav – Utvendig spredning		
Vertikal brannspredning mellom brannceller		
<p><u>Evt. nye tiltak</u> i fasaden skal tilfredsstillere dagens krav til kjølesone mellom ulike brannceller:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kjølesone (vertikal avstand) mellom vinduer minst lik høyden til underliggende vindu og utført med brannmotstand minst E 30 2) Annenhver etasje utført med fasade minst E 30 3) Inntrukne fasadepartier på minimum 1,2 m, eller utkragede bygningsdeler med samme brannmotstand som etasjeskiller minimum 1,2 m ut fra fasadelivet 4) Takfoten må i hele lengden utføres som branncellebegrensende konstruksjon for brannpåvirkning nedenfra med mindre byggverket har automatisk slokkeanlegg. 		
Horisontal brannspredning mellom brannceller		
<p><u>Nye tiltak</u> i fasaden skal tilfredsstillere dagens krav til vinduer i innvendige hjørner:</p> <p>Vinduer som ligger med liten innbyrdes avstand i innvendig hjørne, eller vinduer i motstående parallelle fasader må ha samme brannmotstand som veggen den står i med unntak som gitt i tabellen under.</p>		
Innbyrdes plassering	Avstand L i meter mellom vinduer (glassflater)	Nødvendig brannmotstand
Vinduer i motstående yttervegger	$L < 3,0$	Ett vindu EI 60 eller begge EI 30
	$3,0 < L < 6,0$	Ett vindu E 60 [F 60] eller begge E 30
	$L > 6,0$	Uspesifisert
Vinduer i innvendige hjørner	$L < 2,0$	Ett vindu EI 60 eller begge EI 30
	$2,0 < L < 4,0$	Ett vindu E 60 [F60] eller begge E 30
	$L > 4,0$	Uspesifisert

Kommentar:

Kjølesone er ikke ivare tatt slik situasjonen er pr. i dag. Forebygging av brannsmitte (kjølesone) mellom vinduer i fasade, samt forebygging av brannsmitte mellom ulike brannceller i innvendige hjørner vurderer vi primært å være av verdisikkerhetshensyn og ikke krav til oppgradering innenfor en praktisk og økonomisk ramme. Unntak gjelder der dette påvirker rømningsvei(er) i eksisterende bygg.

Takfot/gesims er ikke tilfredsstillende utført for å sikre mot brannspredning til loft. Det stilles imidlertid ikke krav til å oppgradere denne konstruksjonen til branncelleskille da det ikke anses å påvirke personsikkerhet i vesentlig grad eller være innenfor en praktisk økonomisk ramme.

Dersom bygget skulle bli fullsprinklet på et senere tidspunkt, vil forebygging av brannspredning vertikalt og horisontalt mellom ulike brannceller (utvendig) samt forebygging av spredningsfare til kaldt loft via takfot bli tilfredsstillende ivare tatt.

Avvik:

Det må gjøres tiltak for å beskytte rømningsvei i fasade enkelte steder. Rømningsvei skal skjermes mot flammer og varmestråling. Se tiltaksplan.

3.6.4 Røykkontroll

Trapperom og sjakter over flere enn to etasjer skal røykventileres. For trapperom gjøres dette tradisjonelt med røykluke i toppen (ca. 1 m²) som styres sentralt fra inngangsplanet i trappen, evt. at det fins åpningsbare vinduer i trapperommet for brannvesenet å manuelt kunne åpne.

Heissjakt som ikke er del av trapperom skal være røykventilert.

Avvik:

Ett trapperom sentralt lokalisert i Hovedbygget går imidlertid fra 1.etasje-3.etasje. I 1. etasje står trappeløpet i åpenhet til øvrig rømningskorridor (se eget punkt i tiltaksliste for lukking av trapperom som egen branncelle). Trapperommet har ikke røykluke i toppen eller åpningsbare vinduer som brannvesenet kan benytte i forbindelse med slukkeinnsatsen sin for utlufting av røygasser. Dette anses imidlertid å ikke utgjøre et prioritert tiltak å utbedre da dette ikke omhandler brukernes personsikkerhet direkte, men brannvesenets innsats.

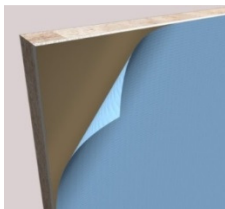
Se tiltaksplan.

3.7 § 11-9 Materialer og produkters egenskaper ved brann

Byggverk skal prosjekteres og utføres slik at sannsynligheten for at brann skal oppstå, utvikle og spre seg er liten. Det skal tas hensyn til byggverkets bruk og nødvendig tid for rømning og redning.

Materialer og produkter skal ha egenskaper som ikke gir uakseptable bidrag til brannutviklingen. Det skal legges vekt på mulighet for antennelse, hastigheten av varmeavgivelse, røykproduksjon, utvikling av brennende dråper og tid til overtenning.

Med overflate menes det ytterste tynne sjiktet av en bygningsdel (det man kan ta på), herunder overflatesjikt som maling, tapet mv. Underlaget som dette sjiktet er anbrakt på har stor betydning for brannegenskapene til overflaten. En klassifisering av overflate vil derfor gjelde det endelige produktet, dvs. kombinasjonen av overflaten og underlaget som denne er anbrakt på.

Figur 3-2 Overflate og kledning

Branntekniske ytelseskrav – Materialer og produkters egenskaper ved brann		
Overflater i brannceller som ikke er rømningsvei	BKL1 (Servicefløyen)	BKL2 (Hovedbygget)
Overflater på vegger og tak/himling i branncelle	B-s1,d0 [In 1]	B-s1,d0 [In 1]
Overflater i sjakter og hulrom	B-s1,d0 [In 1]	B-s1,d0 [In 1]
Overflater i brannceller som er rømningsvei		
Overflater på vegger og tak/himling	B-s1,d0 [In 1]	B-s1,d0 [In 1]
Overflater på gulv	D _{fl} -s1 [G]	D _{fl} -s1 [G]
Kledninger		
Kledninger i branncelle som ikke er rømningsvei	K ₂ 10 B-s1,d0 [K1]	K ₂ 10 B-s1,d0 [K1]

Branntekniske ytelseskrav – Materialer og produkters egenskaper ved brann		
Kledning i branncelle som er rømningsvei	K ₂ 10 A2-s1,d0 [K1-A]	K ₂ 10 A2-s1,d0 [K1-A]
Kledning i sjakter og hulrom	K ₂ 10 A2-s1,d0 [K1-A]	K ₂ 10 A2-s1,d0 [K1-A]
Utvendige overflater generelt		
Overflater på ytterkledning	D-s3,d0 [Ut 2]	B-s1,d0 [Ut 1]
Taktekking	B _{ROOF} (t2) [Ta]	B _{ROOF} (t2) [Ta]

Nedforet himling i rømningsvei må ikke bidra til økt fare for brannspredning. Himling må ikke falle ned på et tidlig tidspunkt og dermed vanskeliggjøre rømning og redning. Følgende ytelser må derfor minst være oppfylt:

1. Himlingen må tilfredsstillende klasse A2-s1,d0 [In 1 på begrenset brennbar underlag] og ha et opphengssystem med dokumentert brannmotstand minst 10 minutter for den aktuelle eksponering, eller
2. Himlingen må bestå av kledning som tilfredsstiller klasse K₂10 A2-s1,d0 [K1-A].
3. Overflater og kledninger i hulrom over himlingen må ha minst like gode branntekniske egenskaper som overflatene og kledningene i rømningsveien for øvrig.

Kommentar:

Utvendig overflater for Hovedbygget er kombinasjon av tegl, trepanel og platekledning. Servicefløyen har utvendig overflater i trepanel. Gulv i rømningsvei var linoleum, fliser eller betong. Overflate på vegger i rømningsvei var hovedsakelig gips, enkelte steder betong eller tegl. I himling er det hovedsakelig himlingsplater (pressede isolasjonsplanter og stålhimling). I rømningsvei i servicefløyen var det en kledningsplate, se tiltaksplan. Taktekking er takstein.

3.7.1 Spesielt om isolasjon i konstruksjoner

Isoleasjon må generelt tilfredsstillende klasse A2-s1,d0 [ubrennbar/begrenset brennbar], med mindre konstruksjonselementet oppfyller kravet til brannmotstand og isolasjonen er utført på en slik måte at den ikke bidrar til brannspredning. I praksis betyr det at hver eneste del av isolasjonen dekkes til, mures eller støpes inn. Isolasjonen må ikke gå gjennom branncellebegrensende konstruksjoner.

Isolasjonsmaterialer	Ytelse
Isolasjonsmaterialer generelt	
Isolasjon	A2-s1,d0 [ubrennbar/begrenset brennbar]

Kommentar:

Dette forutsettes ivarettatt. Det ble ikke observert bruk av brennbar isolasjon.

3.8 § 11-10 Tekniske installasjoner

Tekniske installasjoner skal prosjekteres og utføres slik at installasjonen ikke øker faren vesentlig for at brann oppstår eller at brann og røyk sprer seg.

Installasjoner som er forutsatt å ha en funksjon under brann, skal være slik prosjektert og utført at deres funksjon opprettholdes i nødvendig tid.

3.8.1 Ventilasjonsanlegg

Branntekniske ytelseskrav - Ventilasjonsanlegg
Ventilasjonsanlegget skal gå som normalt ved utløst brannalarm. Ved deteksjon av røyk i ventilasjonsanleggets luftinntak skal ventilasjonsanlegget stanses. Det er også anbefalt at deteksjonen i luftinntaket er plassert etter aggregatet for å stanse anlegget ved en røykutvikling i selve aggregatet.

Branntekniske ytelseskrav - Ventilasjonsanlegg	
<p><u>Kommentar:</u> Det ble ikke kontrollert på befaring hvorvidt røykdetektor var plassert ved luftinntaket da dette ikke var tilgjengelig.</p>	
<p>Ventilasjonsanlegg må utføres slik at de ikke bidrar til brann- og røykspredning i kanalnettet eller på grunn av utettheter mellom kanal og den bygningsdelen som kanalen går gjennom, eller brannspredning på grunn av varmeledning i kanalgodset.</p>	
<p>Ventilasjonsanlegget skal bestå av materialer som oppfyller A2-s1,d0 [ubrennbare materialer]. For kanaler gjelder det hele tverrsnittet. Unntak kan gjøres for små komponenter.</p>	
<p>Det må ikke være overstrømningsventilasjon mellom brannceller. Eventuelle omluftsspjeld må stenges ved brannalarm og ha nødvendig brannmotstand tilsvarende som for veggen den står i.</p>	

3.8.2 Elektriske installasjoner og tekniske føringer

All tettemasse må være klassifisert for den aktuelle bruken og ha samme brannmotstand som konstruksjonen for øvrig.

Elektriske installasjoner og tekniske føringer	
<p>Plastrør med ytre diameter ≤ 32 mm kan være ført gjennom branncellebegrensende konstruksjoner når det tettes rundt rørene med tettemasse.</p>	
<p>Støpejernsrør med ytre diameter ≤ 110 mm kan føres gjennom murte og støpte konstruksjoner med brannmotstand når det tettes rundt rørene med tettemasse, eller støpes rundt og konstruksjonen har tykkelse ≥ 180 mm. Avstanden fra røret til brennbart materiale må være minst 250 mm.</p>	
<p>Øvrige rørgjennomføringer i brannskillende konstruksjoner må ha dokumentert brannmotstand iht. produktdokumentasjon.</p>	
<p>Kabler må ikke legges over nedforet himling eller i andre hulrom i rømningsvei med mindre:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kablene utgjør liten brannenergi (< 50 MJ/løpemeteter), eller 2) Kablene er ført i egen sjakt med sjaktvegger som har brannmotstand tilsvarende branncellebegrensende bygningsdel, eller 3) Himlingen har brannmotstand tilsvarende branncellebegrensende bygningsdel 	
<p>Kabler som utgjør liten brannenergi (mindre enn ca. 50 MJ/løpemeteter) kan føres ubeskyttet gjennom rømningsvei. Hovedstrømforsyning bør ikke føres i rømningsvei og trapperom som følge av den brannenergien de representerer.</p>	
<p>Installasjoner (elektro-, rør- og ventilasjonstekniske anlegg) som føres gjennom branncellebegrensende konstruksjoner må ikke svekke konstruksjonens brannmotstand. Alle gjennomføringer i brannklassifiserte konstruksjoner tettes med klassifiserte produkter, med minst samme brannmotstand som konstruksjonen for øvrig. Arbeidet utføres iht. godkjente monteringsanvisninger</p>	

3.8.3 Rør og kanalisolasjon

Rør- og kanalisolasjon kan bidra til rask brannspredning og produksjon av store mengder røyk. Generelt skal rør- og kanalisolasjon være ubrennbar. Følgende ytelser må derfor minst være oppfylt:

Branntekniske ytelseskrav – Rør og kanalisolasjon	
<p>Rør- og kanalisolasjon som utgjør mer en 20 % av tilgrensende vegg eller himlingsflate/takflate</p>	<p>A2_L-s1,d0 (eller samme klasse som tilgrensende overflater)</p>

Branntekniske ytelseskrav – Rør og kanalisolasjon	
Rør- og kanalisolasjon som utgjør mindre enn 20 % av tilgrensende vegg eller himlingsflate/takflate	C _L -s3,d0 [PII]
Rør- og kanalisolasjon i rømningsvei*	B _L -s1,d0 [PI]
<i>*Unntak for isolasjon på enkeltstående rør eller kanal med ytre diameter til og med 200 mm, samt isolasjon på rør og kanaler som er lagt i sjakt eller over nedforet himling med branncellebegrensende funksjon.</i>	C _L -s3,d0 [PII]

3.8.4 Funksjon under brann

Installasjoner som skal ha en funksjon under brann, må ha tilfredsstillende og sikker strømtilførsel i den tiden installasjonen skal fungere.

Branntekniske ytelseskrav – Funksjon under brann
Strømforsyning til installasjoner som skal ha en funksjon under brann og sløkking må sikres ved: <ul style="list-style-type: none"> - at kabler legges i innstøpte rør med overdekning minimum 30 mm, eller - at det brukes kabler som beholder sin funksjon/driftsspenning minimum 60 minutter.

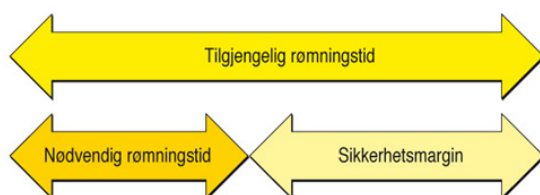
Avvik:

Det ble registrert flere avvik knyttet til tekniske installasjoner. Se tiltaksplan.

3.9 § 11-11 Generelle krav om rømning og redning

Byggverk skal prosjekteres og utføres for rask og sikker rømning og redning. Det skal tas hensyn til personer med funksjonsnedsettelse.

Den tiden som er tilgjengelig for rømning, skal være større enn den tiden som er nødvendig for rømning fra byggverket. Det skal legges inn en tilfredsstillende sikkerhetsmargin.

Figur 3-3 Tilgjengelig rømningstid

Bygningen skal ha slik form og innredning at varsling, rømning og redning kan skje på en rask og effektiv måte.

Branntekniske ytelseskrav – Generelle krav om rømning og redning
Behov for spesielt utstyr for å ivareta rømning og redning for personer med funksjonsnedsettelse. Evakueringsøvelser vil avdekke evt. behov for denne type utstyr.

3.10 § 11-12 Tiltak for å påvirke rømnings- og redningstider

Avhengig av bygningens størrelse, persontall og risikoklasse stilles det krav om såkalte aktive brannsikringstiltak. Dette er tiltak som ved sin funksjon er med på enten å øke den tilgjengelige rømningstiden eller å redusere tiden som er nødvendig for å rømme fra byggverket.

Samspeilet mellom de aktive brannsikringstiltakene og de passive brannsikringstiltakene gjør at man oppnår en tilfredsstillende sikkerhetsmargin mellom nødvendig og tilgjengelig rømningstid.

3.10.1 Automatisk slokkeanlegg

I utgangspunktet krever type virksomhet (RKL6) at det skal være automatisk slukkeanlegg (sprinkleranlegg) installert i bygget, i henhold til dagens regelverk (*NS-INSTA 900 type 3* for Servicefløy. *NS-EN 12845* for Hovedbygget, med bruk av hurtigutløsende sprinklere for beboelsesrom og rømningsveier. Beboelsesrom i Hovedbygget skal sprinkles iht. *NS-INSTA 900 type 3*).

Iht. BF 87 er det ikke krav til slokkeanlegg.

Avvik:

Det er ikke installert sprinkleranlegg i bygget.
Se tiltaksplan.

3.10.2 Deteksjon og varsling av brann

Utstyr for tidlig oppdagelse av brann omfatter utstyr for deteksjon og varsling. Utstyr for deteksjon og varsling må være tilpasset bruken og brukerne av byggverket.

Branntekniske ytelseskrav - Deteksjon og varsling av brann

Iht. VTEK er det krav til brannalarmanlegg kategori 2 i bygget, dvs. heldekkende brannalarmanlegg med optiske røykdetektorer i alle områder.

For prosjektering og utførelse av brannalarmanlegget henvises det til *NS 3960:2013 Brannalarmanlegg – Prosjektering, installasjon, drift og vedlikehold*, evt. *Temaveileder HO-2/98 Brannalarm* for eksisterende anlegg.

Brannalarmanlegget skal være forriglet mot/styre følgende funksjoner;

- Lukking av dører som står åpne på magnetholdere
- Deaktivere låste dører til/i rømningsvei, slik at dører er åpne for evakuering.
Det kan aksepteres inntil 10 sekunders tidsforsinkelse på åpningsmekanismen.

I byggverk med arbeidsplasser (arbeidsbygninger) må akustiske signalgivere suppleres med optiske signalgivere i;

- de deler av byggverk som er åpent for publikum, jf. TEK§ 12-5 fjerde ledd
- fellesarealer og rom med arbeidsplasser i arbeidsbygninger, jf. TEK§ 12-5 femte ledd
- rom som er universelt utformet i samsvar med TEK§ 12-7 femte ledd
- bad og toalett utformet i samsvar med TEK§ 12-9 annet og tredje ledd.

Brannalarmsentral og orienteringsplan er plassert i Hovedbygget ved hovedinngang i 1. etasje.

Avvik:

Brannalarmanlegget dekker ikke hele bygget, flere rom mangler deteksjon. Det er ikke installert optiske signalgivere. I tillegg ble det ikke observert brannmannspanel (underpanel av brannalarmsentralen) i Servicefløyen (som er annen brannseksjon).
Se tiltaksplan.

3.10.3 Ledesystem

Branntekniske ytelseskrav - Ledesystem

Byggverket som helhet har krav til ledesystem i form av ledelys, samt henvisnings- og markeringslys.

Branntekniske ytelseskrav - Ledesystem
<p>Markeringsskilt skal være plassert over alle utganger til og i rømningsvei. Rømningsmerking skal være synlig og lesbar fra alle steder i fluktveien og rømningsveien.</p> <p>Ledesystemet skal være prosjektert og utført i henhold til NS-EN 1838 Anvendt belysning – Nødbelysning.</p>
<p>Rømningsveier og nødutganger skal være utstyrt med nødlys tilstrekkelig til å dekke behovet i tilfelle svikt i den ordinære belysningen. For prosjektering og utførelse av nødbelysning vises til NS-EN 1838 Anvendt belysning – Nødbelysning.</p>
<p>Evt. nye rømningsvinduer som planlegges, eller er prosjektert i nyere tid (TEK 10), skal ha markeringsskilt.</p>

Avvik:

Det ble observert enkelte mangler vedrørende ledesystem i bygget. Se tiltaksplan.

3.10.4 Merking av installasjon for rømnings- og redningsinnsats

Branntekniske ytelseskrav – Merking av installasjon for rømnings- og redningsinnsats
<p>Merking av installasjoner for rømnings- og redningsinnsats</p>
<p>Branntekniske installasjoner som har betydning for rømnings- og redningsinnsats skal være tydelig merket.</p>

Avvik:

Manuelle meldere og manuelt slokkeutstyr har manglende merking. Se tiltaksplan.

3.10.5 Evakueringsplan

Evakueringsplan
<p>En evakueringsplan er en plan som skal sikre at alle personer i byggverket kommer seg til sikkert sted før kritiske forhold oppstår. Evakueringsplanen skal være tilpasset det enkelte byggverk, bruk, virksomhet og enkeltpersoner som har behov for assistanse. En evakueringsplan må blant annet omfatte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prosedyrer for rapportering av brann og andre situasjoner som krever evakuering • Beskrive hvilke omstendigheter eller situasjoner som krever evakuering • Beskrivelse av kommandolinjer for intern organisasjon • Oppgavebeskrivelser for personer som har en rolle under evakueringen, inklusive de som skal assistere personer som har behov for hjelp til å komme ut av byggverket. Oppgavebeskrivelsen må være definert med hensyn til personer med ulike typer funksjonsnedsettelse. Det kan være behov for spesielt utstyr som vil gjøre evakuering av personer med nedsatt funksjonsevne lettere og raskere. • Plan for øvelser. Øvelsene må være realistiske med hensyn til assistert rømning. • Rømningsplaner. Dette er tegninger som viser planlagte fluktveier og rømningsveier og utganger, og plassering av slokkeutstyr og manuelle brannmeldere. Rømningsplaner er beregnet for personer som oppholder seg i bygget og inneholder ofte også en kort branninstruks, symbolliste og en markering for "Her står du".

Kommentar:

Det ble ikke fremlagt evakueringsplan ved befaringstidspunkt, men forutsettes etablert i bedriften.

Avvik:

Det ble ikke observert rømningsplaner ved befarings.
Se tiltaksplan.

3.11 § 11-13 Utgang fra branncelle

Branntekniske ytelseskrav – utgang fra branncelle
Sikkert sted
Sikkert sted er definert som ute i det fri/terreng.
Generelt
Fra branncelle skal det minst være én utgang til sikkert sted, eller utganger til to uavhengige rømningsveier, eller en utgang til rømningsvei som har to alternative rømningsretninger som fører videre til uavhengige rømningsveier eller sikre steder.
Avstand i brannceller (fluktvei)
Avstand fra ethvert sted i branncellen til utgang fra branncelle skal være maksimalt: <ul style="list-style-type: none"> - 25 m for arealer tilhørende risikoklasse 6. - 50 m for øvrige arealer tilhørende risikoklasse 2.
Utgangsdør fra branncelle
Se kap. 3.13.
Vindu som rømning («Rømningsvindu»)
Ble ikke observert aktuelt på befarings. Men <u>dersom</u> vindu i fremtiden skal anvendes til rømning eller redning (knytte til risikoklasse 2 - arealer) skal følgende utforming være oppfylt: Vinduet skal være minst 0,6 m høyt og minst 0,5 m bredt. Summen av høyde og bredde skal være minst 1,5 m.

Figur 3-4 Rømningsvindu.
Rømningsvindu må være lett å åpne uten bruk av spesialverktøy og må være hengslet slik at det er lett å komme ut av vinduet.
Avstand fra golv til underkant av vindusåpningen bør være maksimalt 1,0 m med mindre det er truffet tiltak for å lette rømning.
Der hvor vinduer defineres som sekundær rømningsvei må vinduer merkes med markeringskilt tilsvarende øvrige utganger fra brannceller. <i>Unntak gjelder hvor eksisterende rømningsvinduer fra før er prosjektert etter BF 87/TEK 97 hvor merking var en anbefaling.</i>
Fra arealer klassifisert i Risikoklasse 2 kan én av flere utganger være via vindu når det er utført som «rømningsvindu». Da skal vertikal avstand til planert terreng ikke oversige 5 m.
Spesielle krav til brannceller beregnet for et stort antall personer
Brannceller som har et stort antall personer må få tilpasset antall utganger og bredder. Brannceller dimensjonert for opptil 150 personer kan ha en utgang direkte til sikkert sted og med maksimal fluktvei 30 m innenfor branncellen til utgang. Brannceller med mer enn 150

Branntekniske ytelseskrav – utgang fra branncelle
personer må ha minst to utganger til rømningsvei eller sikkert sted pluss én ekstra utgang pr. 300 personer.
<u>Kommentar:</u> Ikke relevant.
Rømning fra brannceller med sporadisk personopphold
Utganger fra brannceller skal føre til rømningsvei eller direkte til det fri. Det tillates derimot at det fra brannceller med sporadisk personopphold rømmes gjennom annen branncelle. Med branncelle for sporadisk opphold menes det rom der personer oppholder seg av og til i kortere tid. Dette kan være lagerrum, boder, bøttekott og tekniske rom uten faste arbeidsplasser.
For at rømningen skal foregå raskt og sikkert, må fluktveien være oversiktlig, ha god merking og belysning og det må ikke foregå brannfarlig aktivitet i nabobranncellen.
Spesielt for risikoklasse 6
I byggverk i risikoklasse 6 må dører fra branncelle ligge mellom trapperommene eller utgangene. Unntak gjelder når avstand til nærmeste trapperom eller utgang er mindre enn 7 m.

3.12 § 11-14 Rømningsveier

Rømningsvei skal på oversiktlig og lettfattelig måte føre til sikkert sted. Den skal ha tilstrekkelig bredde og høyde og være utført som egen branncelle for rask og effektiv rømning.

Branntekniske ytelseskrav - rømningsveier
Generelt
Rømningsvei skal generelt holdes fri for brennbare materialer, men kan inneholde mindre avgrensede rom for andre formål (inntil ca. 20 m ²) dersom forutsatt bruk av byggverket gjør dette nødvendig og dersom disse ikke reduserer rømningsveiens funksjon. Rom inntil 50 m ² utført med røykskilleanlegg E30 kan være del av rømningsvei med forutsetning om at rommet er dekket av automatisk slokkeanlegg.
Lengde på rømningsvei
Avstand fra dør i branncelle til nærmeste trapp skal være maks 30 m der det finnes flere utganger eller trapper.
Utforming av korridor som rømningsvei
Fri bredde i rømningsvei skal ikke være mindre enn 1,2 m, og minst 1 cm per person.
I risikoklasse 6 tiltenkt bolig (Servicefløyen) tillattes fri bredde i rømningsvei redusert, men ikke mindre enn 0,9 m.
I byggverk hvor transport av sengeliggende personer er nødvendig, må bredden av rømningsvei tilpasses dette.
Det skal ikke være innsnevringer i rømningsvei. Rekkverk inntil 10 cm ut fra vegg aksepteres uten at effektiv bredde reduseres.
Korridor som er lengre enn 30 m må deles med bygningsdel og dør minst klasse E 30-CS _a [F30S] med innbyrdes avstand på høyst 30 m.
Utforming av trappeløp
Fri bredde i (rømnings)trapp må generelt være som for rømningsvei. Dvs. fri bredde skal ikke være mindre enn 1,2 m, og minst 1 cm per person.
Trapperom
Trapperom skal tilfredsstillende Tr-2 prinsipp. Det vil si at trapperommet skal være utført

Branntekniske ytelseskrav - rømningsveier
som egen branncelle og ha sluse/korridor utført som egen branncelle i forkant mot øvrige brannceller.

Avvik:

Trapperom er ikke utført som Tr-2, og flere steder brukes rømningsvei som lager eller oppsamling av større mengder brennbare materialer hva anses å være utover hva som tillates. Se tiltaksplan.

3.13 Dører fra branncelle til rømningsvei og generelt i rømningsvei

Dører som skal anvendes til rømning skal prosjekteres og utføres slik at man sikrer rask rømning og forhindrer fare for oppstuvning. Dørene skal ha tilstrekkelig bredde og høyde, og skal kunne åpnes uten bruk av nøkkel (i rømningsretning).

Branntekniske ytelseskrav – dører
Dører til rømningsvei
Dør til rømningsvei skal generelt ha fri bredde minst 0,9 m. Fri bredde 0,9 m (lysåpning) tilsvarer hhv. modulmål 10M. Etter utførelse tolereres avvik på +/- 5 cm. Høyde på dør til rømningsvei skal være minst 2,0 m. Fri bredde må være tilpasset evt. behov for transport av sengeliggende personer. Utgangsdør fra branncelle skal ha slagretning i rømningsretningen. Tillatt unntak er dør fra små rom der forventet personbelastning er mindre enn 10 personer eller sporadisk personopphold, som kan slå mot rømningsretning.
Dør til rømningsvei skal ha et låsesystem som gjør det mulig å vende tilbake dersom rømningsveien skulle være blokkert. Det vil ikke være krav om tilbakerømning fra dør direkte til det fri.
Dører i rømningsvei
Dør i rømningsvei for Hovedbygget skal generelt ha fri bredde minst 1,2 m (for Servicefløy gjelder minst 0,9 m). Fri bredde 1,2 m (lysåpning) tilsvarer hhv. modulmål 13M. Etter utførelse tolereres avvik på +/- 5 cm. Høyde på dør i rømningsvei skal være minst 2,0 m. Dør i rømningsvei må uavhengig av persontall, slå ut i rømningsretning. Et unntak fra dette er der dør er plassert i korridor som har rømning i begge retninger. Dør i rømningsvei i byggverk i risikoklasse 6 må være utført for sikker rømning ved at dør må kunne åpnes manuelt med ett grep og uten bruk av nøkkel. Dør som skal kunne åpnes med ett grep uten bruk av nøkkel bør utføres med panikkbeslag.
Spesielle dører
Ved utløst brannalarm må: <ul style="list-style-type: none"> dører som holdes åpne på magnet lukkes automatisk, og dører i/til rømningsvei som kan være låst i vanlig brukstilstand åpnes automatisk. I tillegg må det være tydelig merket (grønn) knapp for manuell åpning av dører.
Selvlukkende dør
Selvlukkende dør, benevnt C [S], kan settes i åpen stilling ved hjelp av elektromagnetiske holdere som utløses og lukker døren ved brannalarm.

Avvik:

Det ble observert enkelte avvik knyttet til dør til og i rømningsvei. Se tiltaksplan.

3.14 § 11-16 Tilrettelegging for manuell slokking

Branntekniske ytelseskrav – tilrettelegging for manuell slokking
<p>Det skal være installert brannslanger hensiktsmessig rundt i bygget. Alle arealer skal være dekket med maks. 30 meter slangeutlegg. Innfelte slangeskap i branncelleskiller skal ikke svekke veggens brannmotstand.</p> <p>Brannsløkkeutstyr må være plassert lett synlig og på tilgjengelig sted. Alt sløkkeutstyr skal merkes med etterlysende skilt fortrinnsvis av type plogskilt.</p> <p>I tillegg skal det monteres egnet sløkkemiddel i de rom hvor slokking med vann ikke er det beste (f.eks. tele-/data og tavlerom). Dette kan være CO₂-apparat, pulverapparat, branntepper o.l. Håndsløkkeapparater kan være pulverapparater på minimum 6 kg med ABC-pulver, eller skum- og vannapparater på minimum 9 liter eller på minimum 6 liter og med effektivitetsklasse minst 21A.</p> <p><i>NS-EN 3-7 Brannmateriell - Håndslukkere Del 7: Egenskaper, ytelseskrav og prøvingsmetoder.</i></p> <p>Branntekniske installasjoner og sløkkeutstyr skal være tilfredsstillende merket. Merking må være i henhold til NS-ISO 3864 [10].</p>

Kommentar:

Omfang av manuelt sløkkeutstyr anses å være tilfredsstillende.

Avvik:

Manuelt sløkkeutstyr er ikke tilfredsstillende merket alle steder. Se tiltaksplan.

3.15 § 11-17 Tilrettelegging for rednings- og sløkkemannskap

Branntekniske ytelseskrav – Tilrettelegging for rednings- og sløkkemannskaper
Generelt
Byggverk skal plasseres og utformes slik at rednings- og sløkkemannskap, med nødvendig utstyr, har brukbar tilgjengelighet til og i byggverket for rednings- og sløkkeinnsats.
Tilgjengelighet til byggverket
Det må være tilrettelagt for kjørbare atkomst helt frem til bygningen og hovedangrepsvei. Brannbil skal også ha kjørbare adkomst til oppstillingsplasser.
Oppstillingsplasser skal være etablert i nærheten av angrepsveiene.

3.15.1 Tilgjengelighet i byggverket til sjakter og hulrom

Branntekniske ytelseskrav – Tilrettelegging for rednings- og sløkkemannskaper
Hulrom må være tilgjengelig for inspeksjon. Dvs. at sjakter skal ha inspeksjonsluke i topp og bunn av sjakt. Hulrom over nedforet himling skal ivaretas med luker, der avstand mellom hver inspeksjonsluke maks er 10 m. Alternativt kan himling bestå av nedfellbare eller løse elementer.

3.15.2 Installasjoner for rednings- og slokkemannskap utenfor byggverket

Branntekniske ytelseskrav – Installasjoner for rednings- og slokkemannskap utenfor byggverket
<p>Brannkummer skal ha kapasitet på minst 25 l/s fordelt på minst to uttak.</p> <p>Omfanget av brannkummer skal være slik at det er maksimalt 50 meter til hovedangrepsvei og maksimalt 50 meter til oppstillingsplass. Brannvesenet skal samlet kunne nå alle byggets fasader med sitt slangeutlegg fra oppstillingsplassene.</p> <p>Brannkummer skal være plassert på arealer som ryddes for snø om vinteren, men ikke på biloppstillingsplasser.</p> <p>Brannkum skal være tydelig merket.</p>
<p>I forbindelse med hovedangrepsvei skal det være brannmannspanel med orienteringsplan, samt nødvendig informasjon om kontaktopplysninger til sentrale personer i byggets brannvernorganisasjon. Orienteringsplanen skal inneholde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvor i bygningen du er - Byggets plassering i forhold til referansepunkter - Brannkummer/-hydranter - Angrepsvei for brannvesenet - Trapperom - Ev. fareområder - Plassering av tavlerom, ventilasjonsrom, stoppekraner - Viktige branntekniske konstruksjoner og installasjoner/utstyr

3.15.3 Merking av installasjoner for rednings- og slokkemannskap

Branntekniske ytelseskrav – Merking av installasjoner for rednings og slokkemannskap
<p>Tekniske installasjoner skal merkes slik at rednings- og slökkepersonell får informasjon så effektivt som mulig, og dermed kan utføre sine oppgaver raskt. Det forutsettes montert orienteringsplaner ved brannsentral/brannvesenets angrepspunkt.</p>

3.15.4 Sikring mot nedfall av bygningsdeler

Branntekniske ytelseskrav – Sikring mot nedfall av bygningsdeler
<p>Vinduer, fasadeplater og utkragede bygningsdeler bør festes med ubrennbare festemidler for å hindre nedfall som kan skade rednings- og slökkepersonell.</p>

Kommentar:

Det var tilrettelagt kjørbare adkomst frem til bygget, herunder både Servicefløy og Hovedbygg. Det var hengt opp orienteringsplan ved siden av brannsentralen. Som følge av at det er et eksisterende bygg forutsettes forhold ifm. adkomst, oppstillingsplasser og tilgang på slökkevann for å være ivare tatt gjennom tidligere byggesak.

4. BESKRIVELSE AV RØMNINGS- OG REDNINGSFORHOLD

Viser til branntekniske plantegninger.

5. REVISJONSHISTORIKK

Revisjon	Beskrivelse
0	Første gangs utarbeidelse

6. LITTERATURHENVISNINGER

- [1] Justis- og beredskapsdepartementet, «Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (Brann- og eksplosjonsvernloven). Sist endret LOV-2009-06-19-103,» 2002.
- [2] Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, «Forskrift om brannforebygging. Sist endret FOR-2015-12-17-1710,» 2015.
- [3] Direktoratet for byggkvalitet, «Veiledning om tekniske krav til byggverk. HO-2/2011,» 2012.
- [4] Kommunal- og regionaldepartementet, «Forskrift om tekniske krav til byggverk (Byggteknisk forskrift). Sist endret FOR-2012-06-15-621,» 2010.
- [5] Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, «Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen (dimensjoneringsforskriften). Sist endret FOR-2012-09-10-875,» 2009.
- [6] Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, «Forskrift om håndtering av brannfarlig, reaksjonsfarlig og trykksatt stoff samt utstyr og anlegg som benyttes ved håndteringen (Forskrift om håndtering av farlig stoff). Sist endret FOR-2009-09-01-1142,» 2009.
- [7] Standard Norge, «NS 3919 Brannteknisk klassifisering av materialer, bygningsdeler, kledninger og overflater,» 1997.
- [8] Statens bygningstekniske etat, «Temaveiledning HO-2/98 Brannalarm,» 1998.
- [9] Standard Norge, «NS-ISO 3864 Grafiske symboler - Sikkerhetsfarger og sikkerhetsskilter - Del 1 til 4,» 2011.
- [10] Standard Norge, «NS-EN 1991-1-2:2002+NA:2008 Eurokode 1: Laster på konstruksjoner, Del 1-2: Allmenne laster, Laster på konstruksjoner ved brann,» 2008.
- [11] Kommunal- og moderniseringsdepartementet, H-2300 B Grad av utnyttning – Beregnings- og måleregler, Oslo, 2014.

VEDLEGG 1
TILSTANDSANALYSE MED TILTAKSLISTE

Fosbykollen sykehjem

Tilstandsvurdering med tiltaksliste

Dato: 26.04.2017

Tilstandsgrad	TG1	Mindre avvik som ikke har stor betydning for person- og verdisikkerheten.
	TG2	Mangler i tekniske eller organisatoriske forhold, som gir dårligere sikkerhet enn forutsatt i referansenivået. Manglene kan skyldes slitasje, byggefeil, ukyndig vedlikehold og dårlige organisatoriske rutiner.
	TG3	Vesentlige mangler i den tekniske eller organisatoriske sikkerheten i forhold til referansenivået. Har uakseptabel risiko for mennesker, materiell eller miljø.
Konsekvensgrad	KG1	Små og middels konsekvenser.
	KG2	Vesentlige konsekvenser.
	KG3	Store og alvorlige konsekvenser.

Generelle punkt	Forhold	Tilstandsbeskrivelse	TG	KG	Tiltak	Anbefalt gjennomføringstid			Kommentar
						Straks	1 - 3 år	4 - 7 år	
1	Brannvarslingsanlegg	Anlegget dekker ikke alle arealer. Flere rom er ikke dekket av detektorer. Legekontoret (nabobygget) er nærmere enn 8 m fra carport. Det er ikke installert optiske signalgivere. Det var ikke etablert brannmannspanel i Tilbygget.	2	3	Det må projeteres og monteres et fulldekkende brannalarmanlegg i bygget. Alle rom skal være dekket med minst en røykdetektor. Dette gjelder også loft over Hovedbygget og Tilbygget. Legekontoret (nabobygget) må omfattes av et brannalarmanlegg og forrigles til anlegget for sykehjemmet. Direktekobling til brannvesenet skal opprettholdes. Det må etableres et underpanel (brannmannspanel) i inngangspartiet i Tilbygget forriglet til eksisterende brannalarmanlegg, da brannvesenet skal ha minst en adkomst til hver brannseksjon, og slik for å sikre effektiv slukkeinnsats.	X			Optiske signalgivere anses kun som en anbefaling og ikke et krav, knyttet til oppgradering.
2	Ledesystem	Det mangler markeringsskilt over dører til rømningsvei flere steder, samt merking av installasjoner (f.eks. manuelle meldere og håndslukkeutstyr). Gjelder alle etasjer.	2	2	Det må etableres markeringsskilt over alle dører til og i rømningsvei. Unntak kan gjøres for små rom som bøttekøtt, heismaskinrom, samt boenhet/sykerom. Manuelle meldere og slukkeutstyr må merkes tydelig med skilt.		X		Det anbefales generelt å montere lavtsittende ledestem (etterlysende) nederst på vegg i rømningsvei, som et supplement til eksisterende høyttsittende ledestem.
3	Rømningsplaner	Det ble ikke observert rømningsplaner i bygget	2	2	Det må etableres rømningsplaner som henges opp hensiktsmessig rundt i bygget.		X		
4	Sprinkleranlegg	I henhold til dagens regelverk skal det være installert automatisk sløkkeanlegg (sprinkleranlegg) i bygget.	2	2	Installasjon av sprinkleranlegg bør alltid vurderes i eksisterende bygg ved behov for oppgradering/rehabilitering. Et sprinkleranlegg vil bidra til økt personsikkerhet og verdisikkerhet for bygningsmassen. Samtidig er det ofte et kostnadsspørsmål da det er ressurskrevende, økonomisk spesielt, å installere. Ved Fosbykollen sykehjem er personsikkerhetsnivået relativt bra; det er oversiktlige rømningsveier, ivaretagelse av horisontal forflytning til sikkert sted/annen brannseksjon, rømningsveier som leder til terreng i samme etasje uavhengig rømningsstrapper bl.a. Installasjon av sprinkleranlegg anbefales men anses primært som et verdisikringstiltak og ikke et straks-tiltak.			X	
5	Takfot som egen branncelle	Takfot er trolig ikke tilfredsstillende utført for å forebygge brannsmitte til loft.	2	1	Verifisere/oppgradere takfot til branncelleskille. Dette vurderes ikke å være vesentlig fare for personsikkerheten i bygget og er derfor ikke et prioritert tiltak.			X	
6	Kjølesone og takfot som egen branncelle	Kjølesone i fasade (vertikal avstand mellom vindu i ulike brannceller, samt smitte til kaldt loft) er ikke tilfredsstillende flere steder.	2	2	Oppgradere takfot til branncelleskille, samt etablere tilfredsstillende kjølesone ved å skifte ut eksisterende vindu med brannglass samt etablere/oppgradere utkragende bygningsdeler. Dette vurderes ikke å være vesentlig fare for personsikkerheten i bygget og er derfor ikke et prioritert tiltak å utbedre.			X	
7	Lagring av materialer i rømningsvei	Det lagres generelt for mye brennbare materialer i rømningsveiene	2	2	Materialer må fjernes/omplases. Unntak kan gjøres for mindre sittegrupper. Fri bredde i rømningsvei må ikke hindres.	X			
8	Heisdører, generelt	Heisdører kunne ikke verifiseres brannmotstand på befaring.	2	2	Heisdører må få verifisert brannmotstand av leverandør. Dersom de ikke er klassifisert med brannmotstand må enten heisdører skiftes ut (trolig utfordrende praktisk) eller at det etableres slagdør foran heisen, eller at det etableres røykgardin (E30) foran heisdør.		X		Se branntegning for krav til brannmotstand for heisdør.
9	Dør plassert i brannskille, både til/i rømningsvei men også dører i brannskiller ellers	Dører fra flere rom plassert i et brannskille er uklassifiserte og mangler brannmotstand. Gjelder alle etasjer.	2	3	Det må gjøres en gjennomgang av dørene som skal ha brannteknisk funksjon og oppgradere de dørene som er uklassifiserte.	X			Se branntegning for dørkrav.
	Plan U (Hovedbygg)					Anbefalt gjennomføringstid			Kommentar
Punktnr.	Romnr./dørnr.	Nærmere stedsangivelse	Tilstandsbeskrivelse		Tiltak	Straks	1 - 3 år	4 - 7 år	

10			Dør til trapperom/rømningsvei har feil slagretning	2	1	Snu slagretning på døren		X		
11		Vaskeri	Kanal perforerer brannskiller og er ikke sikret mot brannspredning til andre brannceller	2	3	Det må etableres brannspjeld i kanalen plassert f.eks. i etasjeskillet. Brannspjeldet må ha brannmotstand EI60 og være tilgjengelig for inspeksjon og service	X			
12		Tele/data	Det tekniske rommet er viktig for lokalsamfunnet (fibernet)	1	2	Det anbefales å vurdere et autoamtisk slokkeanlegg (f.eks. Inergen) i dette rommet for å øke sikkerheten og opprettholdelse av drift.		X		
13		Trapperom ved gavl	Det lagres brennbare materialer i rømningsveien	2	2	Materialer må fjernes/omplaseres	X			
14		Rengjøringsentral	Dør til trapperom fra rengjøringsentral holdes åpen med kile	2	2	Branntekniske dører må ikke holdes åpne med kiler	X			Dører til rømningsvei er særlig viktige at har tilfredsstillende funksjonalitet
15		Rengjøringsentral og ventilasjonsrom	Tekniske gjennomføringer er ikke tilfredsstillende utført	2	2	Gjennomføringer må brannettes og kanaler brannisoleres av sertifisert foretak (brannmotstand EI60)		X		
16		Tavleskap mot rømningsvei, ved fyrrom	Uklassifisert dør	2	2	Ny brannør med brannmotstand EI30-S (B30). Som straks-tiltak anbefales det imidlertid å etablere serviceavtale for termografering av tavleskapet.		X		
Plan 1							Anbefalt gjennomføringstid			Kommentar
Punktnr.	Romnr./dørnr.	Nærmere stedsangivelse	Tilstandsbeskrivelse			Tiltak	Straks	1 - 3 år	4 - 7 år	
17	Hovedbygg	Brannsentral ved inngangsparti	Brannsentral står angitt med Feilmelding	2	2	Utbedre feilmelding	X			
18	Hovedbygg	Kjøkken ved kapell	Glass i fasade er uklassifisert.	2	2	Fasade (inkl. vindu) utgjør skjerming mot rømning fra etasjen over (via gangbro). Rømningsveien må sikres ved at eksisterende glass erstattes med brannglass EI30.		X		
19	Hovedbygg	Tavleskap mot rømningsvei, ved kopirom	Dører er uklassifiserte.	2	2	Dører må erstattes med brannør EI30-S (B30). Som straks-tiltak anbefales det imidlertid å etablere serviceavtale for termografering av tavleskapet.		X		
20	Hovedbygg	Rømningskorridor utenfor kapell	Kommode i tre med samling av diverse bøker	2	2	Materialer må fjernes/omplaseres	X			
21	Hovedbygg	Vinduer i fasade fra to lagerrom på kjøkkenet (ved gavl), samt vinduer i fasade mot rømningsvei (ved overbygget areal i nærheten av ventilasjon-og søppelrom)	Vinduer er uklassifiserte	2	2	Rømningsvei fra 2. etasje må skjermes. Eksisterende vinduer i 1. etasje må erstattes med brannglass som har brannmotstand EI30.	X			
22	Hovedbygg	Dør til trapperom ved heis	Døren lukker seg ikke tilfredsstillende	2	2	Lukkefunksjon må utbedres	X			
23	Hovedbygg	Trapperom ved gavl ved kjøkken	Det lagres materialer (væsker, bruskasser, plast, mopper, bøtter, fryser, etc) i rømningsveien	2	2	Materialer må fjernes/omplaseres	X			
24	Hovedbygg	Trapperom ved gavl ved kjøkken	Dør fra kjøkken til trapperom holdes oppe med en bruske på gulvet	2	2	Dør til trapperom må ha forutsigbar funksjonalitet. Brusken må fjernes og kan ikke stå slik at brannøren hindres å lukkes.	X			
25	Hovedbygg	Dør til kjøkken fra rømningsvei/resepsjonsareal	Dørpumpe er heftet av	2	2	Dørpumpe må påfestes igjen.	X			
26	Hovedbygg	Carport	Carport er utført i tremateriale og er plassert nærmere enn 8 m fra nabobygget (legekontor).	2	2	Ved at carporten står så nærme nabobygget kan dette bidra til brannmitte mellom de ulike byggene. Det forutsettes at legekontor og sykehjemmet utgjør samme gårdsnummer/bruksnummer (jref. Statens kartverk). Carporten må enten rives slik at det opprettholdes 8 m til nabobygget, alternativt må de delene av carporten som er innenfor 8 m erstattes med ubrennbar materiale (f.eks. stål), eller at det etableres branncellebegrensende konstruksjoner på carporten for de delene som er nærmere 8 m av legekontoret.		X		Dette ses mest på som et verdisikkerhetstiltak
27	Hovedbygg	Spisesal	Glassvegg inkl. dør fra spisesal ut mot rømningskorridor er uklassifisert	2	2	Uklassifisert veggfelt (glass og dør) må erstattes med branncellebegrensende skille EI60. Det anbefales tett veggfelt og dør (EI30-S) evt. med mindre glassfelt, alternativt nytt glassfelt og dør slik løsning er pr. i dag men dette vil være mer kostnadsdrivende å oppgradere til brannklassifisert glass.	X			
28	Hovedbygg	Trapperom ved heis	Det lagres materialer i rømningsveien	2	2	Materialer må fjernes/omplaseres	X			
29	Hovedbygg	Rømningsvei/-areal ved heis, mellom interntrapp og rømningsstrapp	Det lagres i overkant mye materialer i rømningsveien	2	2	Materialer må fjernes/omplaseres. Unntak kan gjøres for mindre sittegrupper. Fri bredde i rømningsvei må ikke hindres.	X			

30	Hovedbygg	Rømningsareal ved brannveggen mot tilbygget	Kapell/møterom er i brannteknisk åpen forbindelse med Kjøkken og rømningsvei	2	2	Kapell inngår i samme branncelle som kjøkkendel for å begrense virksomhet i rømningsvei. Dvs. at det etableres et vertikalt branncelleskille EI60 mellom rømningsareal og kjøkkenet. Dersom det ønskes dør fra rømningsareal til kjøkken må dette være minst EI30-S.		X		
31	Hovedbygg	Overbygget areal ved ventilasjon-og søppelrom	Det lagres mengde med brennbare materialer her.	2	2	Ved et branntilføy her vil det være til fare for evakuerende som benytter trapperom og innenforliggende rømningsvei. Materialer må omplasseres/fjernes.	X			
32	Servicefløy	Tavlerom/Maskinrom	Det ble observert overstrømsventil mellom rom	2	1	Dersom behov for overstrømning mellom ulike brannceller må det etableres brannspjeld EI30 som lukker ved brannalarm (lokal deteksjon)		X		
33	Servicefløy	Dør i seksjoneringsvegg	Dør er utett og har svekket utførelse rundt håndtak	2	2	Dør må tettes og utbedres.		X		
	Plan 2						Anbefalt gjennomføringstid			Kommentar
Punktnr.	Romnr./dørnr.	Nærmere stedsangivelse	Tilstandsbeskrivelse			Tiltak	Straks	1 - 3 år	4 - 7 år	
34	Servicefløy	Luke til loft i rømningskorridor	Luke/stige mangler brannklassifisering	2	2	Luke/stige må erstattes med en ny som har dokumentert brannmotstand	X			
35	Servicefløy	Gjeste WC/lager i rømningskorridor	Teknisk gjennomføring er ikke tilfredsstillende brannteknisk utført	2	2	Gjennomføring må branntettes tilfredsstillende iht. godkjente løsninger og av sertifisert firma		X		
36	Servicefløy	Dør til rømningsvei fra hybler	Det ble observert åpenhet under dør mellom hybel og rømningsvei	2	2	Dører må oppgraderes for godkjent bruk uten bruk av terskel og som innehar brannmotstand EI30-S [B30]. Dvs. heve-senke terskel eller dør med slepelist.	X			
37	Servicefløy	Utgangsparti (rømningsvei) utenfor ved gavl	Rømningsvei leder forbi uklassifiserte vinduer i fasade. Rømningsveien er ikke tilfredsstillende skjermet i fasade.	2	3	Det mest kostnadseffektive tiltaket vil være å tilrettelegge utgangspartiet slik at rømningsretningene kan skje i ulike retninger. Det må etableres rømningsmulighet i retning rett ut fra bygget (med f.eks. en port eller grind i eksisterende skjermvegg) og videre pasasje ned skråningen på fast underlag (gjørne asfalt)ert)	X			
38	Servicefløy	Etasjeskillet mellom 2. etasje og kaldt loft	Etasjeskillet har begrenset brannmotstand (kun en platekledning og isolasjon på loft-side) og medfører i praksis at hele tilbygget er samme branncelle og kan medføre rask brannspredning mellom de ulike (definerte) branncellene.	3	3	Straks-tiltak (<u>1. prioritet</u>) er å oppgradere etasjeskillet i rømningsveien til EI30 brannmotstand. Dette kan gjøres ved å etablere minst 2 lag gips på undersiden i rømningsveien og branntette tilfredsstillende i overgang mellom vegg og ny himling. Videre må det vertikale branncelleskillet som skiller dagligstue/spisestue og de øvrige hyblene videreføres og påbygges opp gjennom loftet og helt ut til taktro/yttertak. Dagligstue og overliggende loft blir da å anse som samme branncelle og det vil ikke være behov for å oppgradere etasjeskillet mellom 2. etasje og loft her. Tiltaket med <u>2. prioritet</u> og litt lenger horisont for gjennomføring er oppgradering av resterende etasjeskille for tilbyggsdelen.	X	X		
39	Servicefløy	Søppeldunker plassert utenfor bygget, på gavl ved Hjemmepleien og Fotpleie.	Det ble observert at søppeldunker lagres inntil fasade. Ved påtatt brann eller branntilføy vil brann kunne spre seg via fasade og til resten av bygget.	2	2	Søppeldunker bør flyttes og plasseres i god avstand fra bygget.	X			
40	Servicefløy	Rømningsvei / vindfang	Fysioterapi, hjemmesykepleien og de andre arealene har adgang til korridor som skal ha to ulike rømningsretninger. Ettersom dette ligger lokalisert i helt i enden av rømningskorridoren bør eksisterende sikkerhetsnivå oppgraderes for å sikre frie fluktteier.	2	2	Eksisterende veggkonstruksjon må oppgraderes til et definert røykskille-konstruksjon med brannmotstand E30 (inkl. vegg, dør og glassfelt). Dette vil bidra til bedre oversikt i korridoren innenfor med tanke på tilgjengelige rømningsretninger fra arealene med Fysioterapi og Hjemmesykepleie som ligger plassert helt ytterst i rømningskorridoren.		X		Se branntegning.
41	Servicefløy	Vindu i fasade i spisestuen, som vender mot vindfang/rømningsvei	Vinduet er uklassifisert og ikke tilfredsstillende skjerming mot rømningsvei	2	2	Vinduet erstattes med brannglass EI30	X			
42	Servicefløy	Ved utgang i rømningsvei	Det ble ikke observert manuell melder	2	2	Det anbefales montering av manuell melder ved utgangsdør		X		
43	Hovedbygg	Utgangsdør i enden av rømningsvei, ved gangbro mot tilbygg	Utgangsdør mangler ett-greps åpning	2	2	Etablere panikkbeslag e.l.		X		
44	Hovedbygg	Dør til rømningsvei/gangbro, i rømningsvei, samt dør i brannvegg	Dører mangler terskel, det er åpenhet under døren	2	2	Dører må enten erstattes med nye branndører som tilfredsstillende brannmotstandskravet, alternativt må det etableres godkjent slepelist eller hev/senk-list	X			
45	Hovedbygg	Vaktrom	Dører og vinduer i vaktrommet ut mot rømningskorridor er uklassifisert (sikkerhetsglass). Et branntilføy i dette arealet vil gjøre store deler av rømningsveiene i denne etasjen utilgjengelig	2	2	Det anbefales at skillekonstruksjoner mot øvrige arealer oppgraderes til eget branncelleskille EI60. Dette inkluderer utskifting av dører og vinduer (hvh. EI30-Sa [B30] og EI30). Deler av vindusfelt kan også erstattes med dette veggfelt.		X		Krav til brannmotstand var ikke gjeldende for vaktrom i rømningsvei etter BF 87. Tiltaket er en anbefaling om oppgradering til TEK 10 krav siden en eventuell branntilføy i vaktrom kjøpt kan blokkere bruk av rømningsveier. Etter TEK 10 kan glass reduseres til E30 dersom bygningen sprinkles..
46	Hovedbygg	Stue med utgang til korridor	Dør til rømningsvei og glassfelt er uklassifisert	2	2	Erstatte dører og vinduer med brannmotstand hhv. EI30-Sa [B30] og EI60. Deler av vindusfelt kan også erstattes med dette veggfelt.	X			
47	Hovedbygg	Stue med adgang til det fri via utgangsdør i fasade	Brannglass mot rømningsvei er uklassifiserte	2	2	Erstatte vinduer med brannmotstand EI60.	X			
48	Hovedbygg	Rømningsareal ved brannveggen mot tilbygget	Gangbroen har åpenhet ned til etasjen under og rømningsveien her. Dette utgjør branncelle over to plan som ikke er iht. regelverk.	2	2	Gangbro må utgjøre egen branncelle. Det må etableres et branncelleskille EI60 vertikalt mot det åpne arealet i underetasjen.		X		

49	Hovedbygg	Dør til rømningsvei	Flere dører til både sykerom og andre tilleggsrom ("skitten", "medisin") mangler terskel eller har glippe mellom dør og gulv	2	2	Dører må erstattes med godkjente terskelfrie dører med brannmotstand (f.eks. hev-senk terskel eller slepelest)	X			
50	Hovedbygg	Utgangsdør i rømningskorridor (ved stuen som har utgang til terreng)	Sidefløy på døren er fast vegg og fri dørbredde er ikke tilfredsstillende.	2	2	Det må tilrettelegges for ett-greps åpning av dør og fri bredde i i døråpning skal være minst 1,2 m. Dette er et tiltak som ikke haster da rømningskorridor har flere rømningsretninger.			X	
51	Hovedbygg	Enden av rømningskorridor, ved utgangsdør til det fri	Det lagres brennbare materialer i rømningsveien	2	2	Materialer i rømningsvei må begrenses og skal ikke være en lagringsplass. Materialer må omplasseres/flyttes.	X			
52	Hovedbygg	Hovedtrappeløp ved vaktrommet	Trappeløpet må utgjøre egen branncelle	2	2	Trappeløpet skal inngå som egen branncelle skilt fra rømningskorridor for øvrig i etasjen. Det må derfor etableres nye branncelleskiller (vegger) rundt trapperommet med brannmotstand EI60 og etableres ny dør fra korridor til "det nye" trapperommet med brannmotstand E30-CS [F30S].	X			
53	Hovedbygg	Avkastsjakt plassert i vegg i rømningsvei	Luker til avkastsjakt (til vaskeriet) er uklassifiserte	2	2	For å forebygge mot evt. brannsmitte mellom ulike brannceller må eksisterende luker erstattes med luker med godkjent brannmotstand EI30 etableres.		X		
Plan 3							Anbefalt gjennomføringstid			Kommentar
Punktnr.	Romnr./dørnr.	Nærmere stedsangivelse	Tilstandsbeskrivelse			Tiltak	Straks	1 - 3 år	4 - 7 år	
53	Hovedbygg	Loft, bod	Branncelleinndeling på loftet er ikke iht. lowverket.	2	2	Eksisterende branncellevegg mot bodareal må verifiseres å tilfredsstillende EI60-konstruksjon (to lag gips på hver side, samt stenderverk og isolasjon). Dersom det ikke er tilfredsstillende må veggfeltet oppgraderes. Veggene skal føres helt opp til taket/takro. I tillegg skal denne branncelleveggen videreføres i begge retninger ut mot taket. I tillegg skal 1,2 m videre bortenfor skillet sikres med branncelleskille på undersiden av takflaten.		X		Se branntegning.
54	Hovedbygg	Trapperom	Det er ikke etablert røykluke i toppen av trapperommet, og det er ikke åpningsbare vinduer øverst i trapperommet.	1	1	Etablere røykluke i toppen av trapperom, med styrefunksjon fra inngangsparti i trapperom. Dette tiltaket gjelder kun for brannvesenets innsats og er ikke direkte vesentlig for personsikkerhet og derfor ikke et prioritert tiltak.			X	
55	Servicefløy	Etasjeskillet mellom 2. etasje og kaldt loft	Etasjeskillet har begrenset brannmotstand (kun en platekledning og isolasjon på loft-side) og medfører i praksis at hele tilbygget er samme branncelle og kan medføre rask brannspredning mellom de ulike (definerte) branncellene.	3	3	Straks-tiltak (<u>1. prioritet</u>) er å oppgradere det vertikale branncelleskillet som skiller dagligstue/spisestue og de øvrige hyblene videreføres og påbygges opp gjennom loftet og helt ut til takro/yttertak. Dagligstue og overliggende loft blir da å anse som samme branncelle og det vil ikke være behov for å oppgradere etasjeskillet mellom 2. etasje og loft her.	X			Dette tiltaket er også omtalt under 2. etasje, men medtatt også her vedr. loft
56	Hovedbygg	Bodareal	Det er ikke nødlys etablert	2	2	Det anbefales å etablere nødlys i bodarealet. Dersom strøbrudd vil dette arealet mørklegges og det kan være vanskelig å manøvrere seg i mørket til utgangsdøren.		X		
57	Hovedbygg	Trapperom	Det lagres materialer i rømningsvei	2	2	Materialer må flyttes/omplaceres	X			

NOTAT

Oppdrag **1350021628 Aremark Sykehjem – Bygningmessig tilstandsvurdering**
Kunde **Aremark Kommune**
Notat nr. **[xx]**
Dato **2017/04/18**
Til **Ann – Catrin Johansson (Leder Teknisk)**
Fra **Nils André Buer**
Kopi **[Navn]**

Aremark Sykehjem – Tilstandsvurdering bygningmessige tiltak

Dato 18.04.2017

1. Bakgrunn og orientering.

Rambøll er engasjert av Aremark kommune til å befare det bygningmessige vedrørende utvendige fasader på Aremark sykehjem. Vi har vurdert tilstanden til disse. På bakgrunn av dette er det laget en grovkalkyle på kostnader i forhold til hva som må oppgraderes.

Sykehjemmet består av ett sammenhengende bygg fordelt på to avdelinger; ca. byggeår i parentes.

- Sykehjem (1960)
- Sykehjem påbygg (2000)
- Servicefløy (1988)

Der er i dette notatet ikke vurdert/hensyntatt noen kostnader knyttet opp mot hvilken innvirkning dagens forskriftskrav eller eventuelle krav fra Husbanken vil ha på innvendige oppgraderingsbehov hvis man skulle tilfredsstillende dagens krav til for eksempel universell utforming. Andre forskrifter som kan påvirke er vist i parentes her.(PBL, Arbeidstilsyn og TEK).

Ved en eventuell innvendig rehabilitering av servicefløy bør det vurderes om leiligheter skal gjøres om til sykehjemsplasser. Dette fordi dagens leiligheter ikke er iht. forskrift. Som eksempel er det ikke tilfredsstillende plass til snusirkel på badene i Servicefløyen. Kjøkkenene er heller ikke tilpasset dagens krav.

2. Sykehjem del 1 (Gammel del)

For denne delen av bygget har vi sett på å utføre enklere tiltak med fasaden. Det går i første omgang ut på å bytte vinduer, reparere

Rambøll
Gamle Beddingvei 28
PB 383
1671 Kråkerøy
N-1601 Fredrikstad
T +47 69 95 45 00
F +47 69 95 45 01
www.ramboll.no

frostskader i teglvegger, samt å bytte ut panel over og under vinduer. Det legges da opp til at det settes opp nye mere vedlikeholdsfrie materialer. Vi har tatt høyde for utvendig maling av kjellermurer ellers ingen tiltak vurdert for denne delen av bygget. Hva gjelder utvendige fasader.

3. **Sykehjem del 2 (Påbygg)**

Denne delen av bygningsmassen, som er den som sist er påbygd og som virker å være i best forfatning. Her er det kun lagt til grunn lettere utvendig oppgradering. Det går på slikt som vask og maling av fasade og eventuelt tak. Det kan også på sikt vurderes bytting av vinduer.

4. **Servicefløy:**

For denne delen av sykehjemmet vises det utvendig at det er et stort behov for tiltak på fasader. For denne delen er det veldig synlig at behovet for rehabilitering er stort. Det er her tatt høyde for at man bytter ut all kledning, vinduer og dører. Vår anbefaling er da at man også tar med seg tilleggisolering på fasaden, slik at man kan bedre U-verdi i yttervegg og redusere varmetap. Noe som i igjen vil medføre lavere oppvarmingsbehov. For taket er det medtatt bytting av vindskier/takrenner etc. og vasking av taksten.

Det er i denne vurderingen medtatt kostnad for å blåse inn tilleggisolering (300mm) på loft der hvor det ikke bygges ventilasjonsrom.

For å imøtekomme myndighetskrav er det for denne delen medtatt kostnader for bygging av et nytt tekniskrom på tak. Likt som det er bygget på skolen. Det er også medregnet en rømningstrapp og en rampe. Dette for å hensyn ta HMS for driftspersonell.

Når det gjelder utomhus arbeider er det medtatt at man må oppgradere Dagens rømningsveier på terreng. Spesielt gjelder dette for de som skal rømme ut i plan 1 mot Øst. Her er det slik vi vurderer det ikke tilfredsstillende utforming. For dette området er det medtatt å lage en ny ca. 2m bred asfaltert stripe. Det er da også tatt høyde for å bytte ut dagens treramper med nye galvaniserte gitterramper.

				(Kr)	(Kr)		
20	RIVING/MILJØSANERING				156 900		
201	Riving av fasade Riving av dører og vindu Riving av tak v/teknisk rom Div annen riving		579 m2 98 stk 30 m2	100 500 RS	57 900 49 000 25 000 25 000		Enhetspris hentet fra Aremark skole post Enhetspris pr stk
21	GRUNN OG FUNDAMENTER				242 500		
	Utvendige arbeider rømningsvei på terreng Kantsten Fundamenter for trapper		150 m2 150 lm 4 stk	RS 350 RS	150 000 52 500 40 000		Antatt 2m bredde fra yttervegg
22	BÆRESYSTEMER				50 000		
	Forsterkning av eksisterende konstruksjoner v/tekniskrom			RS	50 000		
23	YTTERVEGGER		579 m2		2 947 500		
231	Yttervegg eks. vinduer/dører Yttervegg eks. vinduer/dører Yttervegg nytt teknisk rom	Servicefløy Sykehjem Servicefløy	450 m2 30 m2 66 m2	1 200 1 200 1 500	540 000 36 000 99 000		
232	Vinduer	Små Store	33 stk 65 stk	7 500 12 500	247 500 812 500		Stk pris Komplet Stk pris Komplet
233	Utv.dører (Veranda/Ytterdør)		23 stk	17 500	402 500		Stk pris
236	Solavskjerming	Utv. Persiener	45 stk	10 000	450 000		
237	Blikkarbeider/beslag vinduer etc. Takrenner inkl. nedløp		121 stk 100 lm	RS 350	100 000 35 000		Beslag rundt vinduer
238	Maling 1 strøk		1 500 m2	150	225 000		
24	INNERVEGGER inkl. dører/vinduer				0		
25	DEKKER				36 000		
	Gulv nytt tekniskrom		30 m2	1 200	36 000		
26	YTERTAK				186 000		
	Tak nytt tekniskrom Tilleggsisolering loft		30 m2	1 200 RS	36 000 150 000		
27	FAST INNREDNING/BYGGUTSTYR						
28	TRAPPER, REKKVERK, BALKONGER MM.				170 000		
	Utvendig rømingstrapp Utvendig rampe				70 000 100 000		
29	DIVERSE				230 000		
	Ny belysning ved dagens rømningsvei Reprasjon og vask av teglfasade Vask og impregnering av taksten Nye rullestolramper, galvaniserte gitterrister		6 stk	5 000	30 000		
298	TILSLUT./DETALJARB.	Sum: (% av post 20-297 eks. post 273-275)	10,0 %		4 018 900 401 890		
299	KOMPLETTERING	Sum: (% av post 20-298 eks. post 273-275)	10,0 %		4 420 790 442 079		
	SUMTOTAL				4 862 869		

NOTAT

Oppdrag Aremark sykehjem
Kunde Aremark Kommune
Notat nr. 01
Dato 2017/04/24
Til Ann-Catrin Johansson
Fra Fredrik Skagemo
Kopi

1. Bakgrunn

Rambøll er engasjert til å befare de VVS- tekniske anlegg på Aremark sykehjem og vurdere tilstanden til disse, og lage en grovkalkyle på kostnader til å oppgradere anleggene til moderne standard.

2. Orientering

Sykehjemmet består av 1 bygg fordelt på to avdelinger; ca. byggeår i parentes.

- Sykehjem (1960)
- Sykehjem påbygg (2000)
- Servicefløy (1988)

Sykehjemmet ble påbygd med en 2. etg i år 2000. Servicebygget ble bygd som et tilbygg i 1988.

3. Generelle forutsetninger

Forventet levetid for sanitærløsninger er 50 år, utstyr 20-30 år.

Forventet levetid for varmeledninger er 50 år, utstyr 20-40 år.

Forventet levetid for ventilasjonsanlegg er 20 år, kan forvente forsvarlig drift opptil 30 år.

4. Sanitæranlegg

Det er stor variasjon i alder på de forskjellige byggene,

Kalkylen har da med komplett nytt anlegg inkludert rørnett og utstyr.

Det er forutsatt at eksisterende bunnledninger benyttes videre. En tilstandsvurdering med videokamera må gjennomføres før endelig beslutning om dette tas.

Sykehjem:

Rørøpplagg er nesten utelukkende skjult anlegg, så vi har ikke kunnet inspisere dette i særlig grad. Men de delene av anlegget som ikke er utbedret i ettertid er snart 60 år gammelt, det er eldre enn forventet teknisk levetid. Det er skiftet ut utstyr etter hvert som det er blitt ødelagt eller for slitt, så utstyret bærer ikke samme preg av alder og slitasje. Vi anbefaler at sanitæranlegget skiftes ut i sin helhet da det er få år igjen av den tekniske levetiden.

Det er ikke fettutskiller fra kjøkkenet i dag (opplyst fra driftsansvarlig), og et kjøkken av denne størrelsen og bruk må ha dette for å oppfylle forskriftskrav. Så hvis det utføres søknadspålagt arbeid må avløp fra kjøkken føres i separate rør via en fettutskiller.

Driftsansvarlig opplyste om at berederen skal skiftes ut i nær fremtid, da det i veldig dårlig stand.

Kalkylen har med kostnader for full utskiftning, inkludert fettutskiller, eksklusiv beredere.

Sykehjem påbygg:

Utstyr og røropplegg er ca 20 år gammelt, og bærer litt preg av alder og slitasje. Det er ikke kjent om røropplegg ble skiftet ut når påbygget ble satt opp. Vi anbefaler at det ikke utføres noen arbeider med sanitæranlegget utover vanlig vedlikehold.

Hvis det blir besluttet å rehabilitere sykehjemmet vil da eventuelle gamle rør kunne skiftes ut i den entreprisen.

Kalkylen har med ingen kostnader for sanitærarbeider i denne delen.

Servicefløy:

Utstyr og røropplegg er ca 30 år gammelt, og bærer preg av alder og slitasje. Vi anbefaler at sanitæranlegget skiftes ut i sin helhet da anlegget er halvveis i sin tekniske levealder. Alternativt kan det vurderes at ledningsnettets beholdes da det er ingen omgjøring av utstyrs-plassering. Kalkylen har med kostnader for full utskiftning.

5. Sprinkelanlegg

Skolen er ikke sprinklet pr. i dag. Kommunen ønsker en kalkyle på installering av sprinkelanlegg for å vurdere om dette skal installeres. Da det kommunale vannledningsnettets ikke har trykk eller kapasitet for direkte forsyning til et sprinkelanlegg har vi med kostnader for et basseng med trykkøkingspumpe for sikker forsyning. Kostnad for dette er plassert under kalkyle for servicefløy, da dette er den fløyen som det er mest aktuelt å sprinkle.

Hvis det skulle bli besluttet å sprinkle andre arealer og ikke servicefløyen vil kostnader for tank, pumpe og inntak flyttes til relevant bygg.

6. Varmeanlegg

Varmekilden i bygget i dag er fjernvarme og en oljekjel.

Driftsansvarlig sier at han opplever at fjernvarmen av og til ikke leverer nok varme, og at oljekjelen må gå en del timer for å dekke opp. Det er i fyringssesongen 2016/17 blitt brukt en del olje.

Generelt er tilstanden til varmeanlegget preget av fremskreden alder og slitasje, og er stort sett modent for utskiftning. Det er blitt skiftet ut en del radiatorer etter hvert som det har vært nødvendig.

Det er sendt ut et forslag fra regjeringen om at alle kjeler som bruker mineralolje skal bli forbudt å bruke etter 2020. Denne er ikke vedtatt pr dags dato, men vi antar at dette blir vedtatt i Stortinget med stor sannsynlighet.

Når påbygget ble oppført ble samtidig all regulering av radiatorer skiftet ut med elektriske aktuatorer som er styrt via SD- anlegget.

Da det er en del avleiringer som samles opp i radiatorer over tid, er effekten av disse ganske redusert sammenlignet med et nytt anlegg.

Vi anbefaler også at varmeanlegg kan benytte lavtemperert tilførselsvann da dette muliggjør å installere en varmpumpe- basert varmesentral da avtalen med fjernvarmeselskapet går ut hvis dette er ønskelig. Vi ble informert om at fjernvarmesentralen ikke klarer å levere nok effekt på de kaldeste dagene til hele den tilknyttete bygningsmassen.

Kalkylen har da med komplett nytt anlegg inkludert rørnett og utstyr. Varmesentral er kalkulert med fjernvarmesentral og bio- olje kjel som reserve.

Sykehjem:

Oppvarming er via radiatorer.

Utstyr og røropplegg er ca 60 år gammelt, og bærer sterke preg av alder og slitasje.

Kalkyle har med komplett nytt lavtemperatur anlegg.

Vi har også med kostnader for ny oljekjel som benytter bio- olje som kan benyttes som reserve varmekilde i perioder det ikke er tilstrekkelig varme fra fjernvarmesentralen.

Sykehjem påbygg:

Oppvarming er via vannbåren gulvvarme.

Utstyr og røropplegg er ca 20 år gammelt, og bærer ikke preg av alder og slitasje.

Et gulvvarmeanlegg kan også benyttes videre selv om varmekilden blir lavtemperert med relativt små endringer på varmeanlegget.

Vi anbefaler at det ikke gjennomføres tiltak for varmeanlegget i denne fløyen.

Servicefløy:

Bygget blir i dag oppvarmet via direktevirkende elektriske panelovner. TEK10 sier at arealer under 1 000 m² kan oppvarmes via direktevirkende elektriske panelovner. Men det er et definisjonsspørsmål om servicefløyen kan sees på som et separat bygg. Hvis hele den sammenhengende bygningsmassen må sees på som et bygg, er det i strid med TEK10 å ha panelovner i bygget da det totale arealet er godt over 1 000 m².

Vi anbefaler at det installeres nytt vannbårent lavtemperert varmeanlegg som tilknyttes skolens fjernvarmeanlegg.

Kalkylen har med komplett nytt lavtemperatur anlegg.

7. Ventilasjonsanlegg

Sykehjem:

Det eksisterende balanserte ventilasjonsanlegget er fra byggeåret (oppgitt fra driftsansvarlig), og bærer preg av alder og slitasje. Men det er godt vedlikeholdt, og er for sin alder i meget god stand. Det har en batteriveksler. Dette er en løsning som ikke har så god virkningsgrad som moderne roterende vekslere. Det er usikkert om reservedeler til dette aggregatet kan skaffes i fremtiden.

Det er tvilsomt at dette klarer å levere tilstrekkelig luftmengder for å tilfredsstille forskrifter i TEK10.

Vi anbefaler å installere nytt anlegg da dette anlegget er over sin tekniske levealder, og vil gi en mer energivennlig drift og økt luftkvalitet.

Vi har ikke medregnet VAV- anlegg eller integrert kjøling.

Dette kan ses nærmere på i et eventuelt forprosjekt.

Kalkylen har med kostnader for et komplett anlegg.

Sykehjem påbygg:

Det eksisterende balanserte ventilasjonsanlegget er antagelig fra 1993, og bærer preg av alder og slitasje. Men det er godt vedlikeholdt, og er for sin alder i god stand. Det har en batteriveksler. Dette er en løsning som ikke har så god virkningsgrad som moderne roterende vekslere. Det er usikkert om reservedeler til dette aggregatet kan skaffes i fremtiden.

Det er tvilsomt at dette klarer å levere tilstrekkelig luftmengder for å tilfredsstille forskrifter i TEK10. Anlegget nærmer seg slutten av sin tekniske levealder.

Vi anbefaler å installere nytt anlegg da dette vil gi en mer energivennlig drift og økt luftkvalitet.

Vi har ikke medregnet VAV- anlegg eller integrert kjøling.

Dette kan ses nærmere på i et eventuelt forprosjekt.

Kalkylen har med kostnader for et komplett anlegg.

Servicefløy:

Det er to eksisterende ventilasjonsaggregater som ventilerer fellesarealer plassert på det kalde loftet som ikke er i drift. Driftsansvarlig har opplyst at de fungerer, men det er problemer med kondens hvis de er i drift. Beboerrom har tilluftsventiler i vinduer og avtrekksventilasjon via vifte.

Denne fløyen har ikke ventilasjon som tilfredsstiller arbeidsmiljøloven eller TEK10.

Vi anbefaler at det installeres et nytt ventilasjonsanlegg på loftet som ventilerer hele fløyen med balansert ventilasjon.

Vi har ikke medregnet VAV- anlegg eller integrert kjøling.

Dette kan ses nærmere på i et eventuelt forprosjekt.

Kalkylen har med kostnader for komplett anlegg. Vi har medtatt et høyt beløp for bygningsmessige hjelpearbeider da installasjon av et nytt anlegg medfører ganske store inngrep i bygningsmassen for føringer og installasjon. Hvis det blir besluttet å gjennomføre en generell rehabilitering av fløyen vil dette redusere kostnader her da dette kan gjennomføres samtidig.

8. Kjøleanlegg

Det er ingen kjøleanlegg på skolen, og det er ikke medtatt kostnader for dette i kalkylen.

Men det ble opplyst fra driftsansvarlig at brukerne av bygget ønsker kjøling.

Et aggregat med integrert kjøling koster omtrent 50-60 000,- pr aggregat mer enn et standard aggregat. Men det er usikkert om det eksisterende ventilasjonsrommet i u.etg i sykehjemmet er stort nok for et slikt aggregat. Et alternativ da er å bruke det nedlagte vaskeriet som nytt ventilasjonsrom, men dette må kostnadsberegnes og vurderes nærmere i et eventuelt forprosjekt.

9. Automatikkanlegg

Det er medtatt kostnader for å programmere inn styring av det nye anlegget i det nye toppsystemet som nå er ute på Doffin.

10. Utendørs VVS- anlegg

Dette er ikke vurdert. Det er heller ikke medtatt kostnader for dette i kalkylen.

11. Bygningsmessige hjelpearbeider

Da de eksisterende VVS- anleggene må rives, trengs det en del bygningsmessige arbeider for å kunne komme til i tilstrekkelig grad. Det må også etableres nye sjakter og føringsveier i servicefløyen. Da vi ikke har tegninger på alle de eksisterende anleggene, er denne kostnaden veldig omtrentlig.

Vi har ikke med kostnader til eventuell asbest sanering.

Prosjekt: Aremark Sykehjem
 Oppdragsgiver: Aremark Kommune
 Prosjektnr.: 1350021628
 Bygg: Sykehjem
 Areal: 1 185 m²
 Revisjon

	areal	m ³ /h*m ²	ant.	enh.	tot.
Rigg og drift					100 000
Sanitæranlegg					685 000
Riving, deponering			1	RS	
Servanter			9	stk	
Utslagsvasker			2	stk	
WC			6	stk	
Sluk			8	stk	
Gulvbrønn			2	stk	
Spylepost			2	stk	
Tilkobling kjøkken			8	stk	
Fettutskiller			1	stk	
Brannskap			4	stk	
Bereder			0	stk	
Varmeanlegg					824 000
Riving, deponering			1	RS	
Fordeling og varmekilder	1185				
Pumper + div.			1	RS	
Forsyning			1	RS	
Sprinkelanlegg					863 000
Vanntank og pumpe			0	RS	
Sprinkelsentral			0	RS	
Spinkelanlegg	1185				
Sprinkelanlegg, kaldt	386				
Ventilasjonsanlegg					1 265 000
Riving, deponering			1	RS	
System 360.01			11 900	m ³ /h	
SD-anlegg / Automatikk					240 000
VVS anlegg			1	RS	
Elektro			1	RS	
Totalt VVS					3 977 000
Bygn.messigehjelpcarb			15 %		656 000
Tilpasninger for riving			1	RS	
Uforutsett			0 %		0
Totalt	0				4 633 000

Alle priser er eks. mva.
 Fr.stad 24/4-17

Prosjekt: Aremark Sykehjem
 Oppdragsgiver: Aremark Kommune
 Prosjektnr.: 1350021628
 Bygg Sykehjem - påbygg
 Areal 1 520 m²
 Revisjon

	areal	m ³ /h*m ²	ant.	enh.	tot.
Rigg og drift					150 000
Sprinkelanlegg					1 615 000
Vanntank og pumpe			0	RS	
Sprinkelsentral			0	RS	
Spinkelanlegg	1520				
Sprinkelanlegg, kaldt	1003				
Ventilasjonsanlegg					1 635 000
Riving, deponering			1	RS	
System 360.02			13 900	m ³ /h	
System 360.03 - Kjøkken			2 000	RS	
SD-anlegg / Automatikk					80 000
VVS anlegg			1	RS	
Elektro			1	RS	
Totalt VVS					3 480 000
Bygn.messigehjelparb			10 %		408 000
Tilpasninger for riving			1	RS	
Uforutsett			0 %		0
Totalt	0				3 888 000

Alle priser er eks. mva.
 Fr.stad 24/4-17

Prosjekt: Aremark Sykehjem
 Oppdragsgiver: Aremark Kommune
 Prosjektnr.: 1350021628
 Bygg: Servicefløy
 Areal: 723 m²
 Revisjon

	areal	m ³ /h*m ²	ant.	enh.	tot.
Rigg og drift					100 000
Sanitæranlegg					1 027 000
Riving, deponering			1	RS	
Servanter			22	stk	
Utslagsvasker			2	stk	
WC			14	stk	
Sluk			7	stk	
Dusj			13	stk	
Spylepost KV+VV			2	stk	
Tilkobling minikjøkken			11	stk	
Brannskap			3	stk	
Bereder			0	stk	
Varmeanlegg					548 000
Riving, deponering			0	RS	
Fordeling og varmekilder	723				
Pumper + div.				RS	
Forsyning			1	RS	
Sprinkelanlegg					3 354 000
Vanntank og pumpe			1	RS	
Sprinkelsentral			1	RS	
Spinkelanlegg	723				
Sprinkelanlegg, kaldt	386				
Ventilasjonsanlegg					800 000
Riving, deponering			1	RS	
System 360.03			7 300	m ³ /h	
Punktavsug frisør			1	RS	
SD-anlegg / Automatikk					200 000
VVS anlegg			1	RS	
Elektro			1	RS	
Totalt VVS					6 029 000
Bygn.messigehjelpcarb			12 %		811 000
Tilpasninger for riving			1	RS	
Uforutsett			0 %		0
Totalt	0				6 840 000

Alle priser er eks. mva.
 Fr.stad 24/4-17

SAMMENDRAG KALKYLE

Oppdrag Aremark sykehjem
Oppdragsnr. 1350021628
Prosjekt. kl. Rehabilitering

POST		Sum
1	Felleskostnader	3 040 500
2	Bygningsmessige arbeider	4 870 000
3	VVS-installasjoner	15 400 000
∑ 4-6	Elkraft, tele og automatisering	0
∑ 1-6	Huskostnad	20 270 000
7	Utendørs	0
∑ 1-7	Entreprisekostnad	20 270 000
8	Generelle kostnader	3 040 500
9	Spesielle kostnader	5 827 625
∑ 1-9	Forventet prosjektkostnad	29 138 125
02	Reserver	4 370 719

FYLL INN DE GULE FELTENE

Kommentarer (fjernes før oversendelse)
15% av postene 2-7. Rigg og drift

Elektrotekniske arbeider som følge av VVS-arbeider er inkludert her.
Ikke medtatt noe for elektro

Inkludert i bygningsmessigearbeider

15% av entreprisekostnad er lagt til grunn for kostnader knyttet til prosjektering og byggeplassoppfølging.
25% merverdiavgift av postene 1-8. Andre spesielle kostnader som finansiering, kunstnerisk utsmykning

15% utover postene 1-9, mhp. detaljeringsgraden er reserver satt til 15% av forventet prosjektkostnad

ging.
g, o.l. er ikke medtatt

rd.

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Levekårsutvalget	54/18	11.10.2018

Overføring av Nav Aremarks kommunale tjenester til Halden

Saksopplysninger

- NAV har gjennom de senere årene ført en politikk hvor mye ansvar legges til den enkelte bruker. NAV-systemet er i stor grad digitalisert gjennom selvbetjeningsløsninger. Dette er et ledd i en prosess hvor personalkostnader reduseres og erstattes med digitale løsninger.
- NAV Aremark har ikke i tilstrekkelig grad vært deltagende i den nevnte digitaliseringsprosessen som anses nødvendig for å levere tilstrekkelig gode tjenester til innbyggerne i kommunen. Vi har et svært lite fagmiljø, per i dag er det kun én ansatt ved NAV-kontoret i Aremark.
- Etter pålegg fra fylkesdirektør Sverre Jespersen ble NAV stat sommeren 2018 overført til NAV-kontoret i Halden. Tidsmessig sammenfalt dette med barselpermisjon for ansatt i NAV stat i Aremark. Vedkommende har hele tiden vært lønnet direkte fra staten og Aremark kommune har ikke hatt mulighet til å påvirke flyttingen. Som en direkte konsekvens av at det ikke lenger er statlige ansatte ved NAV-kontoret i Aremark vil også refusjon for NAV-leder i 20 % stilling bortfalle fra 31.12.2018.
- Årsaken til overføring av NAV stat er knyttet opp mot innføring av ny IKT-løsning i NAV. Det er påkrevd for alle NAV-kontor å innføre løsningen slik at tjenestene som leveres til innbyggere i Norge gjennom systemet er kvalitetssikret og tilfredsstillende lovkrav. Systemet vil også medføre et sømløst behandlingsforløp for alle brukere av NAV.
- En konsekvens av innføring av nytt IKT-system er at det ikke lenger er et klart skille mellom NAV stat og NAV kommune. Brukerne behandles nå så langt det er mulig av én saksbehandler uavhengig av om tjenestene er statlige eller kommunale. Brukerne får tjenester av spesialiserte veiledere i forhold til problemstillingen brukerne ønsker bistand til.

- Samtidig innebærer de nye løsningene behov for et kompetanseløft, da spesielt på IKT-siden.
- Ved NAV Aremark har vi per i dag ikke den kompetansen som kreves for å oppfylle de krav som stilles av lovverket, eller de ressursene som er påkrevd for å gjennomføre nødvendig kompetansehevingstiltak, IKT- løsningene har ikke den standarden som kreves for å tilfredsstille behovet for digitaliserte og sømløse tjenester.
- Man er avhengig av et større kompetanse- og fagmiljø enn det som er tilfellet i Aremark. Det lille miljøet er sårbart og dagens krav tilsier at det ikke lenger nytter å være generalist – oppgavene blir spesialisert og krever spisskompetanse på ulike felt.
- I tillegg til dette er det behov for en betydelig økonomisk investering i nytt IKT-utstyr. NAV sentralt har en klar visjon om å samle NAV-kontorene i Norge i store, robuste enheter. For Østfold innebærer dette en satsning på fem NAV-kontorer. Halden er ett av disse fem kontorene. Det innebærer at Aremark ikke vil få støtte fra NAV sentralt til investering i den nødvendige infrastrukturen eller programvaren.

Vurdering

- Grunnet mangel på nødvendig kompetanse og ressurser sliter NAV Aremark allerede i dag med å levere tilstrekkelig gode tjenester til innbyggerne i kommunen. Vi har et svært lite fagmiljø, per i dag er det kun én ansatt ved NAV-kontoret i Aremark. Denne situasjonen vurderes av rådmannen å være lite tilfredsstillende og svært sårbar. Vedkommende har ingen sparringspartnere i eget fagmiljø og det er ingen saksbehandler nummer to som kan kvalitetssikre de vedtak som fattes. Som eksempel blir ingen vedtak fattet ved NAV Halden uten at vedtaket kvalitetssikres av en ny person, en beslutter.
- Rådmannen vurderer i tillegg kvaliteten på tjenesten til å øke ved en overføring av den kommunale tjenesten til Halden. En evaluering av overføringen av den statlige delen av NAV har avdekket en positiv respons fra brukerne av NAV-systemet, det presiseres at det ikke er foretatt en brukerundersøkelse, men evalueringen bygger på erfaringer fra ansatte og enkle tilbakemeldinger fra fornøyde brukere. Det er på dette tidspunkt for tidlig å gjennomføre en omfattende brukerundersøkelse, men dette bør vurderes.
- De kommunale oppgavene som ligger til saksbehandler på NAV Aremark skiller seg ut fra de oppgavene NAV har ansvar for i Halden. De oppgavene som ikke naturlig ligger under NAVs ansvarsområde må fordeles på andre ansatte i helse og omsorg i Aremark. Oppgavene det henvises til er rustjeneste, Husbankens finansierings ordninger herunder startlån, Husbankens tilskuddsordninger, bostøtte, samt ledsagerbevis og parkeringskort for personer med nedsatt funksjonsevne. Det vil i praksis si, at nåværende saksbehandler I NAV Aremark kommunale tjenester flyttes til Halden, og utfører de oppgaver som NAV er ansvarlig for i Halden. Økonomiskstønad, opplysning råd og veiledning herunder økonomiskrådgivning, midlertidig botilbud, individuell plan og kvalifiseringsprogrammet vil være en del av dette. I tillegg vil ordinære arbeidsmarkeds oppgaver og statlige tjenester være en sentral del av arbeidet. Dette vil gi brukerne fra Aremark en kvalitativt bedre tjeneste både faglig og praktisk, da de vil møte et spesialisert fagmiljø med kompetanse og ressurser til å levere gode tjenester tilpasset den enkeltes behov.
- Pr i dag er åpningstiden ved NAV kontoret fra kl 09.00 til 15.30 det vil si i Rådhusets åpningstid. Vi har cirka 2 dropp-inn henvendelser i uken, øvrige henvendelser er enten

avtalte timer eller gjøres til NAV Halden. Alle brukere av NAV Aremark har allerede fått oppnevnt saksbehandler i Halden. Dette som et resultat av overføringen av de statlige tjenestene fra NAV Aremark til NAV Halden. Erfaringer fra Halden og Aremark, etter omleggingen og innføring av kanalstrategien og timebestilling er entydig positive. Rådmannen vurderer derfor at det ikke medfører store ulemper for innbyggerne i Aremark at NAV kommunal overføres til NAV-kontoret i Halden. Tvert imot vurderes det dithen at innbyggerne i Aremark vil få bedre tjenester enn det som er tilfellet i dag.

- Ved dialog med Halden kommune stiller de seg positive til å innlemme den kommunale delen av NAV Aremark i sitt tjenesteapparat. Det er allerede i dag innført en hospiteringsordning hvor saksbehandler ved NAV Aremark deltar i arbeidsteam med NAV Halden. I denne forbindelse er det avdekket et behov for kompetanseheving og tiltak er i iverksatt. Kompetansehevingen er finansiert av NAV Halden.
- En overføring av de kommunale NAV-tjenestene til Halden vil ikke medføre et stengt NAV-kontor i Aremark. De brukerne som ikke har anledning til å reise til Halden, eller som har sterkt ønske om å møte saksbehandler i Aremark vil få tilbud om dette. Rent praktisk vil dette organiseres ved at saksbehandlere samler opp timeavtaler for klienter i Aremark og møter dem ved Aremark NAV-kontor til avtalt tid. Dersom det avdekkes behov for tilstedeværende saksbehandlere i Aremark kan NAV Halden Aremark tilby tilstedeværelse i Aremark 1-2 dager per uke. Selvbetjeningsmulighetene i Aremark vil bli betydelig oppgradert, slik at Aremarks brukere av NAVs sine digitale tjenester har tilgang til nødvendig og tidsriktig utstyr. Sosialstønad/Nødhjelpssaker, skal i nær fremtid digitaliseres og brukeren kan benytte seg av NAVs sine løsninger på internett eller selvbetjeningsløsningen på rådhuset. Er det nødvendig med direkte kontakt med veileder i NAV avtales dette på vanlig måte, enten digitalt eller ved kontakt med NAVs sitt kontaktsenter.
- Rent praktisk kan heller ikke rådmannen se at overføring av oppgaver vil medføre ulemper for innbyggere i Aremark eller den kommunale driften. Andre kommuner har allerede innført felles drift av NAV-kontor og løser dette gjennom en vertskommuneavtale. Ett eksempel på denne type avtale er inngått mellom Spydeberg og Hobøl kommuner. Samarbeidet mellom vertskommunen(Halden) og det øvrige tjenesteapparatet i Aremark kommune, løses ved at Aremarks representant ved NAV Halden deltar i tverrfaglig team i Aremark samt innkalles til samarbeidsmøter ved behov. Dette er ett eksempel på en mulig måte å organisere samarbeidet på. Det kan også være andre løsninger som må vurderes.

Erfaringer fra andre kommuner som allerede har gjennomført en sammenslåing av NAV kontor som Hobøl Spydeberg og Marker Rømskog, er entydig positive. Opplevelsen av å levere bedre og kvalitativt gode tjenester til brukerne av NAVs sine tjenester er erfaringer som blir gjort. Dette som et resultat av nødvendig høyere kompetanse, ressurser og spesialiserte saksbehandlere. Sømløse tjenester leveres som et resultat av kunnskap og digitale løsninger som tilfredsstillende de krav som stilles.

Et viktig punkt som det må tas stilling til er økonomi. Et eksempel på en måte å løse det økonomiske samarbeidet på er følgende måte:

- Vertskommunen i dette tilfellet Halden har budsjettansvar, ansvar for tilfredsstillende lokaler og for driftsmidler.

Det må i tillegg opprettes et Samarbeidsorgan hvor Rådmennene i vertskommunen (Halden) og samarbeidskommunen (Aremark), samt leder for NAV Halden Aremark, utgjør samarbeidsorganet for et felles NAV kontor.

- Budsjettprosessen skal starte med et møte i samarbeidsorganet for å sikre god informasjonsflyt mellom vertskommunen(Halden) og samarbeidskommunen(Aremark). Møtet skal avholdes senest 1. oktober før budsjettåret.
Vertskommunen i dette tilfellet Halden orienterer samarbeidskommunen(Aremark) om årsbudsjett og økonomiplan, samt informasjon om status i egen kommune og hvilke tjenester som de ønsker for sine brukere. Kommunestyret i vertskommunen (Halden) vedtar årsbudsjettet og økonomiplanen. Spesifikke budsjettposter for samarbeidskommunen(Aremark) skal likevel behandles og godkjennes av kommunestyret i samarbeidskommunen(Aremark).

Kommunenes del av driftskostnadene blir fordelt mellom kommunene etter innbyggertall i kommunen per 1. januar hvert regnskapsår.

Vertskommunen(Halden) sender refusjonskrav til samarbeidskommunen(Aremark). Andre utgifter, inkludert kostnader til støttetjenester (f.eks. personaladministrasjon, regnskap, revisjon, IKT o.l) i vertskommunen(Halden) skal fordeles etter innbyggertall i kommunen per 1. januar hvert regnskapsår.

- Driftskostnader til KOSTRA-tjeneste 281 (økonomisk sosialhjelp) skal dekkes direkte av den enkelte kommune når tiltaket/tjenesten ytes.
Vertskommunen(Halden)og samarbeidskommunen(Aremark) enes om sosialstønad satsene i samarbeidsorganet, som fremmer dette som sak i sine respektive kommunestyrer.
Vertskommunen(Halden)fakturerer a-kontosummer til samarbeidskommunen(Aremark) 4 ganger i året. Faktura skal utstedes den 15. i måneden for hvert påbegynte kvartal, a-kontosummen blir stipulert ut ifra forventede driftskostnader for kvartalet. Avregningen skal skje hvert år i forbindelse med regnskapsavslutningen for driftsåret.
Kontrollrutiner og revisjon følger vertskommunen(Halden) sine rutiner.

Forholdet mellom staten og Halden kommune som vertskommune er regulert av samarbeidet mellom Halden kommune og Arbeids og velferdsetaten i Østfold (NAV Østfold)

Vertskommunen(Halden) har fullmakt til å representere samarbeidskommunen(Aremark) overfor NAV Østfold vedrørende den daglige driften av NAV Halden Aremark.

Vertskommunen(Halden)skal rapportere månedlig økonomisk budsjettforbruk. Videre skal vertskommunen(Halden) rapportere til samarbeidskommunen(Aremark) om ressursbruk, tjenestekvalitet, resultat av brukerundersøkelser, måloppnåelse og prioriteringer i NAV tjenestene i forbindelse med budsjettbehandling, tertialrapporter og regnskap/årsrapport.

Ved større avvik i budsjettposter som direkte gjelder samarbeidskommunen(Aremark), for eksempel bruk av økonomisk sosialhjelp, skal lederen av NAV Halden Aremark orientere rådmannen i samarbeidskommunen(Aremark) snarest.

Rådmannens innstilling

1. Rådmannen bes fortsette dialogen med Halden kommune om å utarbeide et utkast til samarbeidsavtale/vertskommuneavtale vedrørende drift av felles NAV-kontor for Aremark og Halden
2. Utkast til samarbeidsavtale/vertskommuneavtale legges frem for politisk behandling og endelig samarbeidsavtale/vertskommuneavtale vedtas politisk.

--- slutt på innstilling ---

PS 55/18 Orienteringer

PS 56/18 Referatsaker

PS 57/18 Forespørsler